

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง การเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์
กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม

New Venture Creation of Social Enterprise in Organic Farm ;
A Study of SUAN-PAH-NAKORN-DHAMMA

ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัย จากงบประมาณเงินรายได้ คณะบริหารธุรกิจ ประจำปี 2562

จำนวน 15,000 บาท

ผู้วิจัย พนมพร เฉลิมวรรณ

งานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์

29/ส.ค./2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	1
Abstract	2
บทที่ 1 บทนำ	4
1.1 ความสำคัญของปัญหา	4
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
1.3 ขอบเขตในการวิจัย	7
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	8
1.5 นิยามศัพท์	8
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎี	9
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
บทที่ 3 วิธีวิจัย	41
3.1 ประชากร	41
3.2 เครื่องมือในการวิจัย	41
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	42
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	43
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	44
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	57
5.1 สรุปผลการวิจัย	57
5.2 อภิปรายผล	59
5.3 ข้อเสนอแนะ	62
เอกสารอ้างอิง	63
ภาคผนวก	66

การเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์

กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม

New Venture Creation of Social Enterprise in Organic Farm ;

A Study of SUAN-PAH-NAKORN-DHAMMA

พนมพร เกลิมวรรณ

Panomporn Chalermwan

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาถึงการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ของผู้ประกอบการสวนป่านครธรรม โดยเน้นศึกษาถึงคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการและการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย แบบสอบถามที่ใช้ประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการและการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับขั้นตอนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคม จากการวิจัยพบว่า คุณลักษณะเด่นของผู้ประกอบการ ประกอบไปด้วย การแสวงหาข้อมูล การมีเครือข่าย ความสัมพันธ์ และการมีพันธมิตร และขั้นตอนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนก่อนการเริ่มต้น ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ และขั้นตอนการต่อยอด

Abstract

This research is concerned on the study of New Venture Creation of Social Enterprise in Organic Farm; A Study of SUAN-PAH-NAKORN-DHAMMA. The research aims to analyze the characteristics of the entrepreneurs and the stage for social enterprise. Questionnaire was used as a tool to collect data as well as in-dept interview through the academic assistance professor and successful entrepreneur. This research found that the major top 3 characteristics of the entrepreneurs are seeking information, persuasion and networking and commitment to the work contract. Moreover, the major stages to start the social enterprise are beginning stage, implementation stage and expanding stages.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง การเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม (New Venture Creation of Social Enterprise in Organic Farm ; A Study of SUAN-PAH-NAKORN-DHAMMA) ได้สำเร็จลุล่วง โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปีงบประมาณ 2562 ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่จัดสรรงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ และขอขอบคุณ คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ็อ ผู้ประกอบการสวนป่านครธรรมที่อนุเคราะห์เวลาและข้อมูลในการดำเนินการวิจัยให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

พนมพร เฉลิมวรรณ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปี พ.ศ. 2562

บทที่ 1

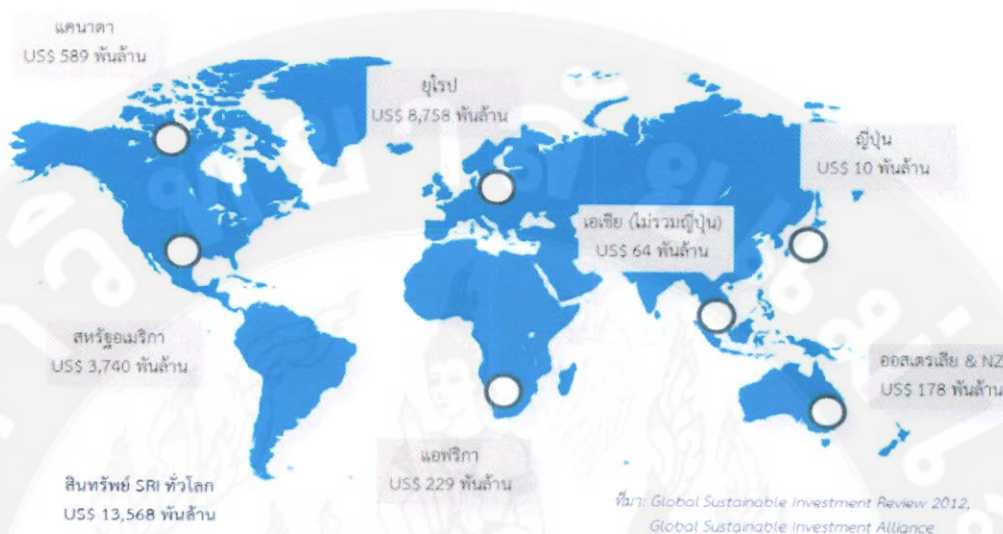
บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Business Environments) อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ที่เป็นตัวกระตุ้นให้หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมถึงองค์กรทางธุรกิจที่ให้ความสำคัญและศึกษาสถานการณ์ด้านต่างๆอย่างใกล้ชิดเพื่อคอยปรับกลยุทธ์ของตนเองให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลง เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีบทบาทและสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจและสังคม จึงได้ส่งผลให้การดำเนินกิจการขององค์กรต่างๆมุ่งสร้างแต่ผลกำไร โดยละเลยผลกระทบต่อด้านอื่นในสังคม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆแก่คนและสังคม เช่น ปัญหาความไม่เพียงพอของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาในเรื่องมลพิษและสิ่งแวดล้อม ปัญหาความยากจนที่เกิดจากการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียม ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบของแรงงาน และปัญหาคอร์รัปชัน เป็นต้น ซึ่งปัญหาทั้งหมดล้วนแต่แสดงให้เห็นถึงความละเลยและขาดความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ (โกศล ศีลธรรม, 2554; สานิตย์ หนูนิล, 2557) จึงเกิดแนวคิดการดำเนินกิจการเพื่อสังคมขึ้น (Social Enterprise) หรืออีกนัยหนึ่งคือรูปแบบการดำเนินกิจการที่มีเป้าหมายเพื่อคืนประโยชน์สู่สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคม (Social Enterprise UK, 2011)

การลงทุนอย่างยั่งยืน โดยนิยามหมายถึงวิธีการลงทุน (Investment Approach) ที่พิจารณาเรื่องผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และระดับธรรมาภิบาลของบริษัทที่สนใจจะเข้าไปลงทุน (Environment, Social, Governance : ESG) โดยปัจจุบันแนวโน้มของการดำเนินกิจการด้วยรูปแบบกิจการเพื่อสังคมมีเพิ่มขึ้นและกระจายตัวอย่างต่อเนื่องไปในทุกภูมิภาคทั่วโลก (รูปภาพที่ 1.1) โดยแนวร่วมการลงทุนที่ยั่งยืนโลก (Global Sustainable Investment Alliance: GSIA) ประเมินว่า ณ สิ้นปี พ.ศ. 2555 มีสินทรัพย์ภายใต้การบริหารจัดการแบบ SRI (ทั้งที่จัดการเงินของคนอื่น และเงินของตัวเอง) ทุกทวีปทั่วโลกรวมกันถึง 13.6 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 21.8 หรือราวหนึ่งในห้าของสินทรัพย์เพื่อการลงทุนทั่วโลก โดยยุโรปมีกองทุนแนวนี้นี้มากที่สุด คือ 8.7 ล้านล้านเหรียญ คิดเป็นร้อยละ 64.5 ของกองทุน SRI ทั่วโลก เอเชียทั้งทวีปมีสินทรัพย์แบบ SRI เพียง 74,000 ล้าน

เหรียญสหรัฐเท่านั้นซึ่งมีโอกาสที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะเติบโตได้อีกมากในอนาคต (สถณี อาชวานันทกุล, 2014)

รูปภาพที่ 1.1: การลงทุนที่ยั่งยืน ทั่วโลก

ที่มา: สถณี อาชวานันทกุล. (2014)

นอกจากนี้ วฐู โรจนวงศ์ และ อรพรรณ คงมาลัย (2561) กล่าวถึงกิจการเพื่อสังคมว่า แนวโน้มการเติบโตส่วนใหญ่กระจายอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชีย โดยดูจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนเงินทุนสนับสนุนองค์กรที่ดำเนินกิจการเพื่อสังคม โดย Global Sustainable Investment Alliance GSIA ในปี 2012-2014 สูงถึง 74%, 55% และ 32% ตามลำดับ โดยในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรปนั้น เนื่องจากเป็นถิ่นกำเนิดของแนวคิดกิจการเพื่อสังคมและมีปัจจัยสนับสนุนที่ครบถ้วน จึงส่งผลให้กิจการเพื่อสังคมในสองทวีปนี้มีการเติบโตเป็นสองอันดับแรกเมื่อเปรียบเทียบกับทวีปอื่นๆ (Granados et al. 2011) ในขณะที่กิจการเพื่อสังคมในทวีปเอเชียนั้น พบว่ามีการเติบโตของปัจจัยความพร้อมและความตระหนักรู้ต่อแนวคิดและการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา

มากไปกว่านั้น แนวโน้มการลงทุนในกิจการเพื่อสังคมนั้นมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงขึ้นสินทรัพย์ทางการเงินทุกชนิดที่มีตลาดให้คนซื้อ หรือที่เรียกว่า “Asset Class” วงการที่เติบโตอย่างน่าสนใจที่สุดตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 ก็คือ “การลงทุนอย่างยั่งยืน” (Sustainable Investment) ชื่อใหม่ของวงการ “การลงทุนที่รับผิดชอบต่อสังคม” (Socially Responsible Investing ย่อว่า SRI) ซึ่งเติบโตแตกหน่อในทุทวีปทั่วโลก ด้วยอัตราเฉลี่ยร้อยละ 25 ต่อปี ดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1. 1: แสดงจำนวนเงินลงทุนสนับสนุนสำหรับองค์กรที่คืนประโยชน์สู่สังคม Growth of Social Impact Investment by Region, 2014-2016 (billion US)

Region	2014	2016	Growth
Europe	10,775	12,040	11.7 %
United States	6,572	8,723	32.7 %
Canada	729	1,086	49.0 %
Australia/NZ	148	516	247.5 %
Asia ex Japan	45	52	15.7 %
Japan	7	474	6689.6 %
Total	18,276	22,890	25.2 %

ที่มา: 2016 Global Sustainable Investment Review, (2017)

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมเพื่อสังคมกำลังมีบทบาทและมีความสำคัญมากขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก จากผลการศึกษาได้สำรวจผู้นำธุรกิจกว่า 11,000 รายทั่วโลกพบว่า การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในเวลานี้คือการที่ธุรกิจต่างๆ ไม่ได้ถูกประเมินโดยผลการดำเนินงานหรือคุณภาพสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่กลับถูกตัดสินจากการที่บริษัทเหล่านั้นมีความสัมพันธ์อย่างไรกับพนักงาน ลูกค้า รวมถึงชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร เทรนด์นี้เองทำให้ธุรกิจเปลี่ยนโฉมมาสู่ “ธุรกิจเพื่อสังคม” มากขึ้น (Deloitte, 2018) มากไปกว่านั้น การดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นความเสี่ยงต่อชื่อเสียงของบริษัท เช่น กรณีที่อุตสาหกรรมประมงไทยโดนโจมตีว่ามีการใช้แรงงานทาส หรืออุตสาหกรรมอาหารสัตว์ที่ก่อให้เกิดปัญหาหมอกควันในภาคเหนือ และโดนกล่าวหาว่ามีส่วนในการส่งเสริมให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า ทั้งนี้ นอกจากความเสี่ยงดังกล่าวจะส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์องค์กรแล้ว หลายประเทศยังมีนโยบายปฏิเสธการรับซื้อสินค้าที่อาจมีวัตถุดิบปนเปื้อน ละเมิดสิทธิมนุษยชน และใช้ทรัพยากรอย่างไม่ยั่งยืนในห่วงโซ่อุปทานอีกด้วย ผลกระทบเชิงลบดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ภาคธุรกิจในประเทศไทยไม่ควรละเลย และควรมีการร่วมกันคิดหาทางออกที่ยั่งยืนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนและเกษตรกรรายย่อยซึ่งมักจะเป็นกลุ่มคนที่ถูกละเลยและเอาเปรียบในระบบการผลิตขนาดใหญ่ (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์, 2561) รูปแบบการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในแต่ละเทศมีความแตกต่างกัน แต่แนวโน้มความนิยมและความใส่ใจในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนของรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆกลับเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วโลก โดยส่งผลให้กิจกรรมเพื่อสังคมมีจำนวนมากและมีอัตราการเติบโตที่เร็ว

เช่นเดียวกับคุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ ที่เคยทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานครจนเกิดความเครียดและเจ็บป่วย เหนื่อยล้าทั้งร่างกายและจิตใจ เผชิญกับความกดดันต่างๆ จึงทำให้ทั้งสองคนเกิดความคิดในการย้ายกลับมายังบ้านเกิดและเริ่มต้นกิจการที่เป็นของตนเอง โดยหวังว่ากิจการนั้นจะช่วยบำบัดปัญหาต่างๆที่เคยเกิดกับตนเอง รวมไปถึงมีความต้องการที่จะให้กิจการนั้นสามารถช่วยเหลือผู้คนและชุมชนจากปัญหาต่างๆอีกด้วย จึงเป็นจุดเริ่มต้นของกิจการ “สวนป่านครธรรม” ตั้งอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก เป็นสวนที่เพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ และสมุนไพรปลอดสารพิษ ที่มีความพยายามในการสร้างและช่วยเหลือผู้คนและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและอยู่ได้ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาเพื่อหาขั้นตอนในการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้ประกอบการ กิจการ และชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้ประกอบการของกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์
2. เพื่อค้นหาขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้คือ สวนป่านครธรรม 3/1 หมู่ 7 ต.คันไช้ อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก 65160

2. ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการเจ้าของสวนป่านครธรรม คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ นักวิชาผู้เชี่ยวชาญทางการเป็นผู้ประกอบการและกิจการเพื่อสังคมจำนวน 1 ราย (ไม่เปิดเผยข้อมูล) และผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 1 ราย (ไม่เปิดเผยข้อมูล)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ของผู้ประกอบการสวนป่านครธรรม โดยเน้นศึกษาถึงคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ การเริ่มต้นกิจการด้านเกษตรอินทรีย์ และกิจการเพื่อสังคม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้ทำการศึกษาในระยะเวลา 8 เดือนคือ ตั้งแต่เดือนมกราคม – สิงหาคม พ.ศ. 2562

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยเรื่อง การเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

1. ได้ทราบถึงศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการของผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคม
2. ได้ขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการสำหรับกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์
3. เป็นแนวทางในการเริ่มต้นการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมสำหรับผู้อื่น

1.5 นิยามศัพท์

ผู้ประกอบการ เป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ มีความอดทน มุ่งมั่น กล้าตัดสินใจ และกล้าเสี่ยงในการที่จะนำความคิดสร้างสรรค์ใหม่มาลงปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลคุ้มค่าในเชิงพาณิชย์

กิจการเพื่อสังคม หมายถึง องค์กร หรือกิจการที่แสวงหากำไรหรือไม่แสวงหากำไร ซึ่งดำเนินการทางธุรกิจ เพื่อจุดประสงค์หลักในการสร้างหรือคืนประโยชน์สู่สังคม สิ่งแวดล้อม (Social Impact) หรือเพื่อแก้ไขปัญหาในสังคม โดยไม่ได้มุ่งหวังกำไรเป็นประโยชน์สูงสุด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

งานวิจัยเรื่องนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการเริ่มต้นประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการสวนป่านครธรรม เพื่อให้ธุรกิจที่ดำเนินการอยู่สามารถเป็นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ในอนาคต โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีจากการศึกษาเรื่อง การเป็นผู้ประกอบการ กิจการเพื่อสังคม แนวคิดเกษตรอินทรีย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ

■ ความหมายของผู้ประกอบการ

ปราโมทย์ เจนการ (2523) กล่าวว่า ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) จะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ แสวงหาโอกาสทางธุรกิจ มีความอดทน มุ่งมั่น กล้าตัดสินใจ และกล้าเสี่ยง สามารถผสมผสานปัจจัยการผลิตทั้งหลายเข้าด้วยกัน และนำสติปัญญา ความสามารถประสบการณ์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ธุรกิจ

ผุสดี รุมาคม (2540) ได้กล่าวถึงผู้ประกอบการว่า เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจ ค้นพบความคิดและโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ จัดตั้งธุรกิจ และจัดระเบียบภายในธุรกิจ ตลอดจนบริหารจัดการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อจัดสินค้าและบริการให้แก่สาธารณชน

อำนาจ ชีระวนิช (2549) กล่าวว่า ผู้ประกอบการคือบุคคลที่จัดตั้งธุรกิจใหม่ โดยเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนทางธุรกิจ เพื่อแสวงหาผลกำไรและโอกาสในการประกอบการ รวมถึงการรวบรวมทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจ

อุษณีย์ จิตตะปาโล และ นุตประวีณ์ เลิศกาญจนวดี (2549) กล่าวว่า ผู้ประกอบการเป็นบุคคลที่อุทิศตัวเพื่อความสำเร็จของการประกอบธุรกิจ พร้อมรับความเสี่ยง มีความกล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการเจรจาต่อรองและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงสามารถสร้างเครือข่ายในการดำเนินธุรกิจได้

วุฒิชชาติ สุนทรสมัย (2550) ได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการว่า เป็นผู้ซึ่งพยายามสร้างผลกำไรจากความเสี่ยงและความคิดริเริ่มดำเนินกิจการด้วยตนเอง

ดังนั้น จากความหมายข้างต้นผู้ประกอบการจึงหมายถึง ผู้ริเริ่มทำธุรกิจด้วยความกล้าเสี่ยง และมุ่งมั่นอุทิศหาสู่ความสำเร็จโดยสร้างสรรค์ธุรกิจขนาดย่อมขึ้นมา ผู้ประกอบการจะเสาะแสวง

หาโอกาสในการดำเนินธุรกิจ และพยายามอย่างเต็มที่เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจและตนเอง พร้อมๆกัน นอกจากนี้ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมหมายถึง ผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจ ได้มองเห็น โอกาสที่จะทำกำไร โดยการผลิตสินค้าชนิดใหม่ขึ้นมาเสนอขายในตลาดด้วยการนำเอากระบวนการผลิตใหม่ๆที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิมเข้ามาใช้ หรือด้วยการปรับปรุงองค์กร เป็นผู้แสวงหาเงินทุนรวบรวมปัจจัยในการผลิต และการจัดการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

มากไปกว่านั้น ผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจในการสร้างคุณค่าต่างๆ ทั้งทางการผลิต การขายและการบริการต่างๆ โดยเจ้าของกิจการนั้นนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อความเจริญของระบบเศรษฐกิจของประเทศ และกิจการเหล่านี้จะมีโอกาสเจริญเติบโตต่อไปจนกลายเป็นธุรกิจครอบครัวขนาดใหญ่ขึ้นนั้น ความสำเร็จย่อมอยู่ที่การปฏิบัติภารกิจในบทบาทต่างๆ ของผู้ประกอบการ วุฒิชชาติ สุนทรสมัย (2550) กล่าวถึงบทบาทของผู้ประกอบการว่าควรมีบทบาทดังนี้

1. บทบาทนักลงทุน

ผู้ประกอบการที่ริเริ่มกิจการขึ้นมาส่วนมากมักจะไม่มี ความมั่นใจในความคิดของตนเอง แต่ไม่มีผู้ร่วมทุนทำให้การลงทุนในครั้งแรกจึงต้องเป็นลงทุนส่วนตัว ดังนั้นผู้ประกอบการจึงเป็นผู้ที่กล้าเสี่ยงลงทุน เพื่อลงมือทำประโยชน์ต่อสังคม โดยพิสูจน์ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2. บทบาทผู้จัดการ

แม้ว่ากิจการที่ตั้งขึ้นจะเป็นเพียงธุรกิจขนาดเล็ก ในฐานะผู้ประกอบการจำเป็นต้องประกอบภารกิจในฐานะผู้จัดการ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามเป้าหมายของกิจการได้จนบรรลุผลสำเร็จ โดยต้องหาความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ในการจัดการและต้องพยายามสร้างสมประกอบการณ์ในการจัดการให้มากขึ้น

3. บทบาทผู้นำ

ปกติกิจการขนาดเล็กมักจะจ้างบุคคลภายนอกเข้ามาทำงานตามความเหมาะสมขององค์กร ในการที่จะนำองค์กรก้าวหน้าไปในสภาพแวดล้อมและโอกาสที่เอื้ออำนวย ผู้ประกอบการจะต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำอย่างเด่นชัด โดยต้องเป็นผู้บุกเบิกกริเริ่มงานใหม่ ๆ รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพงานปัจจุบัน และผลักดันให้เกิดการทำงานเป็นทีม โดยอาศัยศิลปะในการปกครองตลอดจนส่งเสริมขวัญและกำลังใจ อีกทั้งพัฒนาบุคลากรให้เติบโตก้าวหน้าทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้วย

4. บทบาทผู้สร้างสรรค์

เมื่อผู้ประกอบการ ได้มีส่วนริเริ่มธุรกิจเพื่อช่วยเหลือและทำประโยชน์กับสังคมและ ผู้บริโภคในทางเศรษฐกิจนั้น จะเห็นว่าหากกิจการที่ผู้ประกอบการ ได้จัดตั้งขึ้นและขยายตัวออกไป นั้น นอกจากเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าแล้ว ผู้ประกอบการยังสามารถกระทำเพื่อ รับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่ดำเนินธุรกิจแบบมุ่งกำไรเพียงอย่างเดียว หรือทำธุรกิจที่ก่อให้เกิดผลเสีย ต่อผู้บริโภคหรือชุมชน จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณค่าสมควรแก่การยกย่องของสังคม และการสนับสนุนของประชาชนหรือลูกค้าต่อไป

ความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) หมายถึง ความสามารถส่วนตัวในการเปลี่ยน ความคิดให้เป็นการกระทำ (An individual's ability to turn ideas into action) ซึ่งรวมไปถึงการมี ความคิดสร้างสรรค์ สามารถนวัตกรรม พร้อมกล้าได้กล้าเสีย อีกทั้งมีความสามารถในการวางแผน และจัดการ โครงการเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนการ ดำเนินชีวิตของบุคคลดังกล่าว ทั้งในชีวิตประจำวัน ในสังคม และในการดำเนินธุรกิจ ช่วยให้ลูกจ้าง ในธุรกิจของคณานั้นเข้าใจบริบทแวดล้อมของการทำงาน อีกทั้งยังเป็นคนที่สามารถคว้าโอกาสทาง ธุรกิจเมื่อมาถึง และช่วยสนับสนุนผู้ประกอบการคนอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมทางสังคมหรือทาง การค้า (คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป , 2006)

■ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ

การประกอบกิจการให้ประสบผลสำเร็จ จะต้องอาศัยเจ้าของหรือผู้ประกอบการที่มี คุณสมบัติที่ดีเหมาะกับการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ บุคคลคนส่วนใหญ่ที่คิดทำธุรกิจเป็นของ ตนเอง ต้องมีสัญชาตญาณของความเป็นผู้ประกอบการ คนที่ไม่มีสัญชาตญาณของความเป็น ผู้ประกอบการมักจะทำธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จ ถึงแม้คนเหล่านั้นจะไม่พอใจกับงานที่ทำอยู่และ กำลังขวนขวายหาธุรกิจที่เหมาะสมจะลงทุน ดังนั้นคนที่จะเป็นผู้ประกอบการจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องมีคุณลักษณะที่ดีและเหมาะสม อาจจะไม่จำเป็นจะต้องมีให้ครบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่จำเป็น บางข้อที่ควรจะมี จะเห็นได้ว่าในความหมายของการเป็นผู้ประกอบการได้แฝงประเด็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่ผู้ประกอบการควรมี Frese (2000) กล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะ ผู้ประกอบการว่า ควรประกอบไปด้วย 6 ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

1. ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy)

หมายถึง ความสามารถและความมุ่งหวังในการที่ผู้ประกอบการจะสามารถหาหนทางสร้าง โอกาสต่างๆ ให้แก่ตนเองได้

2. ความมีนวัตกรรม (Innovativeness)

หมายถึง การมีแนวความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บริการ หรือกรรมวิธีทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ผู้ประกอบการสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ธุรกิจของตนเองได้

3. ความกล้าเสี่ยง (Risk Taking)

หมายถึง การมีความกล้าเสี่ยง คือกล้าเสี่ยงกับสิ่งที่ไม่รู้ล่วงหน้าว่าสำเร็จหรือไม่ การกล้านำเงินทุนและทรัพย์สินจำนวนมากของตนเองเข้ามาใช้ในการเริ่มดำเนินกิจการ และการกู้ยืมเงินจำนวนมากหากเงินลงทุนที่ตนที่อยู่ไม่นั้น ไม่เพียงพอ

4. ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness)

หมายถึง ความต้องการอย่างแรงกล้าในการแข่งขันให้ได้ผลสำเร็จ การทำให้คู่แข่งเข้าตลาดเดียวกันได้ลำบาก ผู้ประกอบการมีความพยายามในการทำสิ่งต่างๆ ให้ล้ำหน้าและเหนือกว่าคู่แข่ง

5. ความตั้งใจเรียนรู้และความมั่นคงในอารมณ์ (Stability and Learning Orientation)

หมายถึง ลักษณะที่ผู้ประกอบการจะไม่หวั่นไหวกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ธุรกิจต้องเผชิญ มีการเรียนรู้จากประสบการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

6. ความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ (Achievement Orientation)

หมายถึง ลักษณะที่ผู้ประกอบการที่พยายามค้นหาหนทางไปสู่ความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งที่จะให้กิจการประสบความสำเร็จและก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการควรพิจารณาดูตนเองว่าขาดข้อใดบ้าง และควรจะพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะใดกับตนเองบ้าง ชูติกา โอภาสานนท์ (2543) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ควรจะมี อาจเป็นหลายคุณลักษณะประกอบกันแต่อาจไม่จำเป็นต้องครบทุกข้อ โดยคุณลักษณะดังกล่าวสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. ความกล้าเสี่ยง

ผู้ที่เป็นผู้ประกอบการ ชอบทำงานที่ท้าทายความรู้ ความสามารถ ผู้ประกอบการจะไม่มี ความภูมิใจกับงานที่ง่าย หรืองานที่มีความเป็นไปได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ หรือเท่ากับไม่มีความเสี่ยงเลย และผู้ประกอบการจะหลีกเลี่ยงงานที่มีความเสี่ยงสูงเกินไป แต่ผู้ประกอบการจะชอบงานที่มีความเสี่ยงปานกลาง คือมีโอกาสประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ความเสี่ยงระดับนี้ไม่เกิน ความสามารถของผู้ประกอบการที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จ โดยผู้ประกอบการหาทางเลือกไว้หลาย ทาง ศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วค่อยตัดสินใจ พร้อมทั้งจะผจญกับปัญหาต่าง ๆ ผู้ประกอบการจะไม่เหมือนกับคนทั่วไปที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง แต่ผู้ประกอบการจะกล้าเสี่ยงระดับปานกลางที่คิดว่า มีการประเมินความเป็นไปได้ดีแล้ว

2. ต้องการมุ่งมั่นความสำเร็จ

ผู้ประกอบการจะมุ่งมั่นใช้พลังงานความคิดสติปัญญา ความสามารถทั้งหมด ทำงานหนักทุ่มเทให้กับงาน เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามช่องทางที่วางไว้ โดยไม่คำนึงถึงความยากลำบาก พร้อมจะทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับงาน เกิดการเรียนรู้ถึงความผิดพลาดจากที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขไปสู่ความสำเร็จ

3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ผู้ประกอบการต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่พอใจที่จะทำในสิ่งซ้ำๆเหมือนแบบดั้งเดิม แต่เป็นผู้ที่ชอบเอาประสบการณ์ที่ผ่านมา นำมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ที่ดีกว่าเดิม นำมาใช้กับการบริหารธุรกิจ

4. รู้จักผูกพันต่อเป้าหมาย

การตั้งเป้าหมาย เป็นการวาดภาพจินตนาการไปถึงความสำเร็จ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้ประกอบการจะทุ่มเททุกอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เป็นการวางแผนกลยุทธ์ไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี มีการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่อาจขัดขวางในการไปสู่เป้าหมาย เตรียมป้องกันและเอาชนะปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าจะทำให้เกิดการล้มเหลว แต่ขณะเดียวกันมองโลกในแง่ดี มีความหวัง มุ่งมั่นต่อเป้าหมายของความสำเร็จจนมองเห็นอนาคต

5. ความสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น

ผู้ประกอบการที่ดีนอกจากมีความสามารถในการทำงานแล้ว ยังต้องมีความสามารถในการชักจูงโน้มน้าวจิตใจ ผู้อื่นให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการทำงาน รู้จักใช้ความสามารถในการทำงานสร้างทัศนคติและแรงจูงใจต่อผู้ร่วมงานให้สามารถเข้าใจการทำงาน เต็มใจปฏิบัติงานตามที่วางไว้ สามารถโน้มน้าวใจแหล่งเงินทุนให้เคลื่อนย้ายตามความคิดของผู้ประกอบการและยินดีให้การสนับสนุนทางการเงินลงทุนแก่

6. ยืนหยัดต่อผู้ทำงานหนัก

พยายามทำงานหนัก ทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ยากที่จะหยุดยั้งหรือท้อแท้ได้ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค ถูกกดดันอย่างใหญ่หลวงก็ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ขอเพียงให้งานที่ผู้ประกอบการรับผิดชอบสำเร็จเท่านั้น

7. เอาประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียน

การมองอดีตที่เคยทำผิดพลาด นำมาเป็นบทเรียนสะท้อนไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงาน ให้มุ่งไปสู่การทำงานที่ดีกว่าเดิม ผู้ประกอบการจะมองเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นโอกาสที่จะได้เรียนรู้ในการ

ทำงาน บางครั้งผู้ประกอบการไม่สามารถทำได้สำเร็จ ผู้ประกอบการก็จะหยุดคิดหาวิธีใหม่ ๆ มาแก้ไขปัญหา ผู้ประกอบการจะยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงจนทำได้สำเร็จ ฟังความคิดเห็นของผู้ผู้แนะนำ

8. มีความสามารถในการบริหารงาน และเป็นผู้นำที่ดี

มีลักษณะการเป็นผู้นำ รู้หลักการบริหารงาน เมื่อต้องทำงานร่วมกับคนหลายระดับในภาวะที่แตกต่างกันออกไป ลักษณะของความเป็นผู้นำก็ย่อมแตกต่างกันไปโดยเฉพาะระยะเริ่มทำธุรกิจ จะต้องรับบทเป็นผู้นำที่ลงมือทำทุกอย่างด้วยตนเอง ทำงานหนักเพื่อให้บรรลุความสำเร็จเอาใจใส่ผู้ร่วมงาน วางแนวทางการทำงาน พร้อมให้คำแนะนำผู้ร่วมงานรับคำสั่งด้วยความเต็มใจปฏิบัติ

9. มีความเชื่อมั่นตนเอง

ผู้ประสบความสำเร็จ มักจะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ชอบอิสระและพึ่งตนเอง มีความมั่นใจ ตั้งใจเด็ดเดี่ยว เข้มแข็งมีลักษณะเป็นผู้นำ และมีความเชื่อมั่นที่จะพิชิตเอาชนะสิ่งแวดล้อมที่น่าสะพรึงกลัวได้ มีความทะเยอทะยาน มักจะประเมินความสามารถของตนเองสูงเกินไป เชื้อมั่นตัวเองมากเกินไป จึงไม่แปลกที่ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เคยมีประวัติความล้มเหลวมาแล้วหลายครั้ง โดยเฉพาะช่วงแรกของชีวิตการทำงาน แต่ผู้ประกอบการไม่เลิกล้ม ความล้มเหลวทำให้ผู้ประกอบการไม่หยุดก้าวต่อไป กล้านำบทเรียนนั้นมาแก้ไขปรับปรุง จนสามารถต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้สำเร็จ

10. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สามารถที่จะวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคตข้างหน้าได้อย่างแม่นยำ และพร้อมรับเหตุการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลง

11. มีความรับผิดชอบ

รับผิดชอบต่องานที่ทำเป็นอย่างดี เป็นผู้นำในการทำสิ่งต่าง ๆ ผู้ประกอบการมักจะมีความคิดริเริ่มแล้วลงมือทำเอง หรือมอบหมายให้ผู้อื่นทำ และผู้ประกอบการจะเป็นผู้ดูแลงานสำเร็จไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้ประกอบการก็จะรับผิดชอบตัดสินใจในผลงานนั้น ไม่ว่าจะผลออกมาจะดีหรือไม่ ผู้ประกอบการเชื่อว่าความสำเร็จเกิดจากความเอาใจใส่ ความพยายาม ความรับผิดชอบมิใช่เกิดจากโชคหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดขึ้นเท่านั้น

12. มีความกระตือรือร้น และไม่หยุดนิ่ง

แสดงให้เห็นการทำงานเต็มไปด้วยพลัง มีชีวิตชีวาที่อยากจะท้าทาย มีความกระตือรือร้น ทำงานทุกอย่างรวดเร็ว ทำงานหนักมากกว่าวันละ 18 ชั่วโมง เกินกว่าคนปกติทั่วไป เร่งรัดตัวเองทุกวัน มีพลังผูกพันตัวเองไม่อยู่นิ่งด้วย การฆ่าเวลาให้หมดไปวันหนึ่ง ๆ เบื่อหน่ายต่องานซ้ำซากจำเจ

13. ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม

ผู้ประกอบการต้องหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะความรู้ข้อมูลทางการตลาด เศรษฐกิจ การเมืองกฎหมายทั้งในและต่างประเทศ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ความรู้ไม่มีวันเรียนจบ ความรู้อาจจะได้จากการสัมมนา ฝึกอบรม อ่านหนังสือทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ มาช่วยให้ข้อคิดเห็นแก้ไขปัญหา สิ่งเหล่านี้จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้งานสำเร็จเร็วขึ้น

14. กล้าตัดสินใจและมีความมุ่งมั่นพยายาม

กล้าตัดสินใจมีความหนักแน่นไม่หวั่นไหว เชื่อมั่นในตนเองกับงานที่ทำ มีจิตใจของนักต่อสู้ แม้งานจะหนักก็ทุ่มเทให้สุดความสามารถ ไม่กลัวงานหนัก ถือว่างานหนักนั้นเป็นงานท้าทายใช้ความรู้ สติปัญญา ความสามารถของผู้ประกอบการในการทำงาน ผู้ประกอบการจะภูมิใจเมื่อทำได้สำเร็จ ความมุ่งมั่นพยายามนั้น เป็นการทุ่มเทชีวิตจิตใจ ทำแข่งขันกับตัวเองและแข่งขันกับเวลาจนขวนขวายหาทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคจนสามารถบรรลุความสำเร็จ

15. อย่าตั้งความหวังไว้กับผู้อื่น

ผู้ประกอบการที่เพิ่งเริ่มทำธุรกิจ มักใช้น้ำพักน้ำแรงที่มาจากตนเอง จึงมีการผลักดันให้ผู้ที่อยู่รอบด้าน ลูกน้องทำงานหนักอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับตนเพื่อให้งานสำเร็จ บางครั้งเข้าไปควบคุมกำกับอย่างใกล้ชิด ทำให้ดูเหมือนไม่ไว้วางใจผู้ร่วมงาน แต่ผู้ประกอบการหวังเพียงความสำเร็จ

16. มองเหตุการณ์ปัจจุบันเป็นหลัก

ผู้ประกอบการบางคนมักจะฝังใจในอดีต ซึ่งบางคนประสบความสำเร็จ บางคนล้มเหลวแล้วไม่สามารถปรับตัวเองได้ บางคนปรับตัวได้โดยพยายามแก้ไขในอดีต บางคนมีแต่โลกแห่งความฝัน สร้างวิมานในอากาศ แล้วไม่ลงมือทำ จึงไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นจงทำงานปัจจุบันให้ดีที่สุดคิดถึงอนาคตด้วยการวางแผนไว้อย่างรอบคอบ แต่มุ่งทำปัจจุบันให้สำเร็จ ไม่ต้องไปกังวลอย่างอื่นจนทำอะไรไม่ได้

17. สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม

ต้องเชื่อมั่นในความสามารถของตนที่จะปรับตนเองให้เป็นไปตามต้องการของสภาพแวดล้อม มากกว่าปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามที่ควบคุมไม่ได้หรือขึ้นอยู่กับโชค หรือดวง ต้องใช้ความรู้ความสามารถผลักดันตนเอง จึงจะประสบความสำเร็จ

18. ทำอะไรเกินตัวคือความล้มเหลว

การทำอะไรรู้จักประมาณตนเอง ไม่ทำสิ่งใดเกินตัว เกินความสามารถ จะได้ไม่ประสบกับความล้มเหลวในการลงทุนทำธุรกิจ ในระยะแรกการคาดการณ์ตลาดยังไม่ชัดเจน แต่ทำธุรกิจแบบใจใหญ่ แทนที่จะเริ่มเล็ก ๆ ไปก่อน แต่กลับไปลงทุนใหญ่ทีเดียว ผลลัพธ์ไม่สามารถหา

ตลาดได้ สินค้าที่ผลิตได้ก็ไม่สามารถจะระบายออกไปได้ ผลสุดท้ายมีสินค้าค้างสต็อกมาก เงินทั้งหมดก็มาจมอยู่ ไม่สามารถหาเงินลงทุนต่อไปได้ นี่เป็นสาเหตุของความเกินตัว ทำให้ธุรกิจล้มเหลวได้

19. ต้องมีความร่วมมือและแข่งขัน

การทำธุรกิจย่อมมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อกำไร แม้ว่าจุดมุ่งหมายเดียวกันก็ไม่จำเป็นต้องแข่งให้ล้มไปข้างหนึ่ง ยังมีวิธีการที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกัน ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันจะต้องไม่พยายามทำธุรกิจให้เกิดคู่แข่ง แต่ต้องดำเนินให้เกิดเพียงคู่แข่งอย่างเดียว ร่วมมือกันพึ่งพาอาศัยกันเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอดโดยร่วมกันตั้งเป็นสมาคม ชมชม เพื่อช่วยเหลือกัน การทำธุรกิจต้องมีการแข่งขัน ควรแข่งขันในเรื่องพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพ บริการ ด้านลดต้นทุนการผลิต ถ้าไม่มีการแข่งขัน ก็จะไม่มีการพัฒนาเกิดขึ้น

20. ประหยัดเพื่ออนาคต

การดำเนินธุรกิจต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะบรรลุเป้าหมาย การดำเนินงานระยะสั้นยังไม่เห็นผล ผู้ประกอบการต้องมีการประหยัด อดออมไว้เพื่อนำไปขยายกิจการในอนาคต ต้องรู้จักห้ามใจที่จะหาความสุขความสบายในช่วงที่ธุรกิจเพิ่งจะตั้งตัว อดเปรี้ยวไว้กินหวาน เพื่ออนาคตข้างหน้า

21. มีความซื่อสัตย์

ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าในด้านคุณภาพสินค้าและต้องสร้างความเชื่อถือของตัวเองในการเป็นลูกหนี้ที่ดีของธนาคาร เป็นนายที่ดีของลูกน้อง โดยสัญญาจะให้โบนัสกับผู้ประกอบการก็ต้องให้ มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนร่วมหุ้น ต่อครอบครัว และต่อตนเอง โดยจะโกหกตนเองไม่ได้ และที่สำคัญต้องซื่อสัตย์ต่อรัฐโดยการเสียภาษีอากร

อย่างไรก็ตาม Buiza (2012) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย

1. สักยภาพในการบรรลุถึงเป้าหมาย/ความมุ่งมั่น ได้แก่

การแสวงหาโอกาส (Opportunity Seeking) คือ มองหาโอกาสในการลงทุนใหม่และมองหาโอกาสในการได้ทรัพยากรมาที่จะสามารถนำมาใช้ในธุรกิจให้เกิดประโยชน์ได้

ความมุ่งมั่น (Persistence) คือการทำทุกวิถีทางที่จะเอาชนะอุปสรรค พลิกาย หุ่นเทเพื่อให้งานสำเร็จ ยึดมั่นกับการตัดสินใจของตนเอง

รักษาคำมั่นสัญญา (Commitment) รับผิดชอบเต็มที่ในงานของลูกค้า ดูแลพนักงานให้ทำงานเต็มที่มีคุณภาพ

ความกล้าเสี่ยง (Risk taking) คือการกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน หรือทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเป็นผลดีกับธุรกิจ แต่การทำสิ่งๆต่าง ๆ เหล่านั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีข้อมูลที่ตีพอเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

คำนึงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพ (Quality and efficiency concern) คือการมีมาตรฐานและพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ

2. ศักยภาพด้านการวางแผน ได้แก่

การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) คือการกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง สามารถกำหนดเป้าหมายในระยะยาวได้

แสวงหาข้อมูล (Information seeking) คือการแสวงหาข้อมูลต่างๆ ทั้งคู่ค้า คู่แข่ง เพื่อนำมาปรับปรุงองค์กร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ส่วนตัวในการได้มาซึ่งข้อมูล

มีการวางแผนและติดตามอย่างเป็นระบบ (Systematic planning and monitoring) คือการพัฒนาและใช้วิธีการที่เป็นขั้นตอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ประเมินผลทางเลือกต่าง ๆ และติดตามความก้าวหน้ารู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการต่างๆ

3. ศักยภาพทางด้านอำนาจ ได้แก่

ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น / การมีเครือข่าย (Persuasion and Networking) คือการเชิญชวน/ชักชวนผู้อื่น มิตรภาพ กัลยาณมิตร ความจริงใจ และทักษะการใช้สัมพันธ์ภาพที่ดีให้บรรลุวัตถุประสงค์

ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) คือการมีความเชื่อมั่นในตนเองและเชื่อในความสามารถของตนเอง แสดงความเชื่อมั่นในความสามารถของคนที่เขาจะงานที่ยากหรือท้าทาย

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีธุรกิจเพื่อสังคม

■ ความหมายธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE)

แนวคิดกิจการเพื่อสังคม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้น โดยกลุ่มแรงงานชาวบ้าน ผู้ประกอบการ และคนในสังคมที่ประสบกับปัญหา และผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจและการใช้ระบบการค้าที่ใช้ทุนแข่งขัน มีผลกระทบในวงกว้างต่อหลายๆประเทศ กิจการเพื่อสังคมจึงถูกนำมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาทางสังคม เช่น กิจการเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษหรือกลุ่มประเทศในยุโรป เป็นลักษณะของการรวมกลุ่มกันจากแรงงานชาวบ้านหรือเกษตรกร ในรูปแบบของสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) หรือองค์กรอาสาสมัคร (Enterprising Voluntary Organization) ในการแก้ปัญหาหารายได้ หรือการถูกเอาเปรียบในสังคม (วฐู โรจนวงศ์ และ อรพรรณ คงมาลัย, 2561)

กิจการเพื่อสังคม มีความหมายที่หลากหลายและแตกต่างตามลักษณะการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องและดำเนินการจากแหล่งต่างๆ (โกศล ดีศีลธรรม, 2554; อภิญญา เอียดจ้อย, 2555; Galera & Borzaga, 2009; Bidet & Eum, 2011; Defourny & Kim, 2011; Granados et al, 2011) ซึ่งคำนิยามและความหมายของแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมีความหลากหลายกันดังนี้

“องค์กรทางสังคมเป็นองค์กรที่ประกอบธุรกิจสินค้าและบริการ มีวัตถุประสงค์ทางสังคมเป็นหลัก โดยนำส่วนเกินที่ได้จากการทำธุรกิจไปลงทุนในชุมชนมากกว่าจะแสวงหาผลกำไร” (Lewis et al, 2006)

“องค์กรที่มีรูปแบบการดำเนินงานในเชิงธุรกิจ แต่มีเป้าหมายทางสังคมเป็นหลัก และรายได้จากการดำเนินธุรกิจจะนำกลับมาสู่การพัฒนาสังคมและพัฒนาองค์กรให้เติบโตขึ้น เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นหลัก มิใช่เพื่อความมั่งคั่งของเจ้าของและผู้ถือหุ้น” (Social Enterprise UK, 2011)

“ธุรกิจที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างผลกระทบทางสังคม (Social Impact) โดยมีปัจจัยหลากหลายทั้งภาคสังคมและรูปแบบธุรกิจ โดยใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเป็นตัวผลักดันให้องค์กรพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมได้” (Social Enterprise Association, 2014)

ดังนั้น คำนิยามและความหมายของ “กิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise)” จึงอาจหมายถึง องค์กร หรือกิจการที่แสวงหากำไรหรือไม่แสวงหากำไร ซึ่งดำเนินการทางธุรกิจ เพื่อจุดประสงค์หลักในการสร้างหรือคืนประโยชน์สู่สังคม สิ่งแวดล้อม (Social Impact) หรือเพื่อแก้ไขปัญหาในสังคม โดยไม่ได้มุ่งหวังกำไรเป็นประโยชน์สูงสุด หากมองกำไรเป็นเครื่องมือในการสร้างความต่อเนื่อง และยั่งยืนในการดำเนินกิจการ

ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเป็นองค์กรธุรกิจที่แสวงหาผลกำไรเช่นกัน เพียงแต่ผลกำไรนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานและเป้าหมายในการพัฒนาสังคมในหลาย ๆ แง่มุมอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม สาธารณสุข และการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ ธุรกิจเพื่อสังคมจะมีจุดประสงค์ชัดเจน เช่น เพื่อสร้างงานให้ชุมชน เพื่อฝึกทักษะให้คนในชุมชน เพื่อจัดหาทรัพยากรหรือบริการต่าง ๆ ให้คนในชุมชน เพื่อยกระดับการศึกษา หรือเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสิทธิสัตว์ เป็นต้น โดยจะไม่มีกำไรจากการค้าแต่อย่างใด ทำให้ผลประโยชน์สามารถถูกกระจายออกไปได้อย่างทั่วถึงทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นบริษัท ชุมชน และผู้บริโภค

ศักดิ์ดา ศิริภัทร โสภณ (2558) กล่าวว่ารัฐบาลได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยแผนแม่บทดังกล่าวได้ครอบคลุมยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างการรับรู้และการเรียนรู้เรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ยุทธศาสตร์การพัฒนารูปแบบและขีดความสามารถของวิสาหกิจเพื่อสังคม ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนาช่องทางการเข้าถึง

แหล่งเงินทุนและทรัพยากร และได้จัดตั้งสำนักงานสร้างเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกส.) ขึ้น โดยได้กล่าวถึงคุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ 5 ประการ คือ

1. มีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ผลกำไรสูงสุด โดยจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนตั้งแต่แรก
2. มีรูปแบบการดำเนินการที่มีความยั่งยืนทางการเงิน โดยดำเนินการในรูปแบบธุรกิจ มีรายได้จากการขายมากกว่าส่วนที่ได้รับจากเงินบริจาค หรือการรับทุนสนับสนุน
3. เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการผลิตและดำเนินกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว
4. มีผลกำไรกลับคืนสู่สังคมและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผลกำไรจากการดำเนินงานส่วนใหญ่จะถูกนำไปขยายผลเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
5. ดำเนินการอย่างโปร่งใส บริหารแบบมีธรรมาภิบาล โดยมีการจัดทำข้อมูลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเปิดเผยต่อสาธารณะ

■ **ลักษณะสำคัญของกิจการเพื่อสังคม**

วฐู โรจนวงศ์ (2559) กล่าวถึงเป็นรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่รายได้และกำไรเป็นเครื่องมือสำหรับความต่อเนื่องและต่อยอดให้กิจการดังกล่าวให้สามารถดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเรียกได้ว่า กิจการเพื่อสังคมเป็นกิจการที่ผสมผสานลักษณะและรูปแบบของ องค์กรไม่แสวงหากำไร หรือองค์กรการกุศล (Traditional Charity or Non Government Organization) และองค์กรแสวงหากำไร (Traditional Profit Organization) ไว้ในระดับต่างๆ โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

- รูปแบบกิจการที่มีความหลากหลาย โดยไม่จำกัดลักษณะหรือรูปแบบจากเพียงแค่สถานะการจดทะเบียนทางกฎหมาย (Legal Status) จึงมีทั้งองค์กร หน่วยงาน สมาคม เครือข่าย สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และกิจการธุรกิจที่เป็นการรวมลักษณะการจดทะเบียนกิจการขององค์กรไม่แสวงหากำไร และองค์กรที่แสวงหากำไร
- มีความชัดเจนในพันธกิจ ที่มุ่งสร้างคุณค่า ประโยชน์ และแก้ปัญหาทางสังคม โดยไม่ได้มุ่งหวังการสร้างผลกำไรสูงสุด แต่มองว่ากำไรเป็นเครื่องมือในการสร้างความต่อเนื่อง
- รูปแบบเป็นการดำเนินการเชิงพาณิชย์หรือธุรกิจ เพื่อมุ่งหวังรายได้และผลกำไรในการนำมาลงทุนต่อและคืนประโยชน์สู่สังคมและสิ่งแวดล้อมในอนาคต ซึ่งไม่ได้เพียงแต่ดำเนินการลักษณะช่วยสังคมหรือการกุศลเพียงอย่างเดียว และการดำเนินธุรกิจที่มุ่งหวังกำไรสูงสุดเพื่อเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นแบบองค์กรแสวงหากำไร

- การหารายได้ มีลักษณะเหมือนกับการดำเนินธุรกิจแบบทั่วไป คือมีผลิตภัณฑ์หรือบริการออกมาวางขายเชิงพาณิชย์เพื่อสร้างรายได้และผลกำไร เพื่อความต่อเนื่องในการดำเนินกิจการ
- โครงสร้างต้นทุนและราคาสำหรับกิจการเพื่อสังคม มีความแตกต่างตามประเภทของกิจการ โดยธุรกิจเพื่อสังคมและกิจการเพื่อสังคมมุ่งสร้างรายได้และกำไรเพื่อเป้าหมายสำหรับการคืนประโยชน์สู่สังคมและลงทุนต่อยอดองค์กรต่อไป
- ความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมนั้น นอกจากต้องรับผิดชอบต่อกลุ่มลูกค้า หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจเชิงพาณิชย์แล้ว ยังมีภาระในการตอบสนองและคืนผลตอบแทนสุทธิให้แก่กลุ่มชุมชน นักลงทุนด้านสังคม หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทั้งหมดอีกด้วย
- ลักษณะการใช้กำไรสุทธิจากการดำเนินกิจการของกิจการเพื่อสังคม เป็นการนำกำไรสุทธิแบ่งเป็นสองส่วนสำหรับการคืนประโยชน์สู่สังคมและการนำเอาลงทุนต่อเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินกิจการ

■ ประเภทของกิจการเพื่อสังคม

ประเภทของกิจการเพื่อสังคมนั้น สามารถแบ่งออกตามลักษณะการพัฒนาของกิจการเพื่อสังคมจากองค์กรประเภทต่างๆ ได้ทั้งหมด 4 ประเภท ดังนี้ (วฐ โจรจนวงศ์, 2559)

1. องค์กรไม่แสวงกำไร แต่มีการหารายได้ (Nonprofit with Income Generating Activities, Business Inspired NGO) ธุรกิจเพื่อสังคมประเภทนี้ ส่วนมากเกิดการพัฒนามาจากองค์กรสาธารณประโยชน์ หรือมูลนิธิ ซึ่งเป็นประเภทของธุรกิจเพื่อสังคมที่ส่วนหนึ่งมีการหารายได้จาก การดำเนินการเชิงพาณิชย์ โดยมีเป้าหมายในการสร้างคุณค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมากกว่าการสร้างผลกำไร ดังนั้น ทรัพยากรเงินทุนหลักของธุรกิจเพื่อสังคมประเภทนี้จึงมาจากเงินสนับสนุนเงินบริจาค หรือเงินให้เปล่าที่มาจากองค์กรภายนอกมากกว่ารายได้จากการดำเนินการเชิงพาณิชย์ เนื่องจากเป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่ยังได้รับสิทธิประโยชน์จากความช่วยเหลือจากรัฐบาลเหมือนกับ องค์กรไม่แสวงหากำไร หรือมูลนิธิ เช่น การเว้นภาษีจากการดำเนินการ เป็นต้น

2. ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) เป็นประเภทของกิจการเพื่อสังคมที่มีลักษณะ ผสมผสานกันระหว่างองค์กรแสวงกำไร กับองค์กรแสวงกำไร โดยเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายในการคืน ประโยชน์และแก้ปัญหาทางสังคมเป็นหลักที่เหมือนกับองค์กรไม่แสวงหากำไร และมีวิธีการดำเนิน กิจการเชิงพาณิชย์เพื่อหารายได้และกำไร เพื่อความยั่งยืนและต่อเนื่องในการดำเนินกิจการ เช่นเดียวกับองค์กรแสวงหากำไร ทั้งนี้ผลตอบแทนจากการดำเนินการจะถูกแบ่งเป็นสองส่วนคือ การคืนประโยชน์สู่สังคม และการนำไปลงทุนต่อภายในธุรกิจ ซึ่งรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมนี้อาจไม่มี

การจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของ หากจะนำไปขยายธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคืนประโยชน์สู่สังคมเท่านั้น

3. **กิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise)** เป็นประเภทของกิจการเพื่อสังคมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) เป็นลักษณะของกิจการที่มีการรวมลักษณะเด่นขององค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรแสวงหากำไร ที่มีเป้าหมายในการคืนประโยชน์สู่สังคมโดยใช้วิธีการดำเนินแบบเดียวกับธุรกิจทั่วไปในการหารายได้ ทั้งนี้มีความแตกต่างจากธุรกิจเพื่อสังคมในส่วนของ การนำผลกำไรสุทธิจากการดำเนินการมาใช้ โดยกิจการเพื่อสังคมจะนำผลกำไรที่ได้ส่วนหนึ่งไปคืนประโยชน์สู่สังคม และอีกส่วนนำมาใช้ลงทุนต่อภายในองค์กรรวมถึงการจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้นและส่วนเจ้าของ ซึ่งมีแตกต่างจากธุรกิจเพื่อสังคม

4. **กิจการเพื่อสังคมที่พัฒนาจากธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business)** เป็นประเภทของกิจการเพื่อสังคมที่มีเป้าหมายในการแสวงหากำไรสำหรับเจ้าของและผู้ถือหุ้นในการสร้างความเจริญเติบโตของกิจการ หากแต่ยังนำเอาผลตอบแทนจากการดำเนินกิจการกลับไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาควบคู่ไปกับการแสวงหารายได้ โดยกิจการเพื่อสังคมประเภทนี้จำเป็นที่จะต้องมิจุดเด่น นวัตกรรม หรือโอกาสในการเติบโตในตลาดกระแสหลัก เนื่องจากเป็นประเภทกิจการเพื่อสังคมที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จากองค์กรไม่แสวงหากำไร จึงจำเป็นต้องพึ่งพาเงินทุนสนับสนุนจากนักลงทุนภายนอกแทน

อย่างไรก็ตาม วฐู โรจนวงศ์ (2559) ได้เปรียบเทียบลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคมกับองค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรแสวงหากำไรดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.1: ตารางเปรียบเทียบลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคมกับองค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรแสวงหากำไร

ประเด็น	องค์กรไม่แสวงหากำไร องค์กรที่ไม่ได้บริหาร จัดการจากภาครัฐ หรือ องค์กรการกุศล (NGO/NPO/Charity)	องค์กรไม่แสวงหากำไร แต่หารายได้ ธุรกิจเพื่อ สังคม กิจการเพื่อสังคม และธุรกิจที่รับผิดชอบต่อ สังคม (Social Enterprise)	กิจการธุรกิจ หรือ องค์กรแสวงหากำไร (Traditional Enterprise)
สถานะทาง กฎหมาย (Legal Status)	องค์กรไม่แสวงหากำไร, มูลนิธิ, องค์กร สาธารณประโยชน์	องค์กร, เครือข่าย สหกรณ์, และกิจการ ธุรกิจ (เจ้าของคนเดียว, นิติบุคคลห้างหุ้นส่วน)	เจ้าของคนเดียว, นิติ บุคคลห้างหุ้นส่วน, และ บริษัทร่วมทุน

ประเด็น	องค์กรไม่แสวงกำไร องค์กรที่ไม่ได้บริหาร จัดการจากภาครัฐ หรือ องค์กรการกุศล (NGO/NPO/Charity)	องค์กรไม่แสวงหากำไร แต่หารายได้ ธุรกิจเพื่อ สังคม กิจกรรมเพื่อสังคม และธุรกิจที่รับผิดชอบต่อ สังคม (Social Enterprise)	กิจการธุรกิจ หรือ องค์กรแสวงหากำไร (Traditional Enterprise)
พันธกิจ (Mission)	เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพียงอย่างเดียว	เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ สังคมเป็นหลัก หรือ พร้อมกับคุณค่าเชิง พาณิชย์ ผลกำไรเป็น เครื่องมือขององค์กร	มุ่งหวัง การสร้างผล กำไร คุณค่าทางการเงิน เพียงอย่างเดียว
วิธีการ (Tools)	โครงการช่วยเหลือสังคม หรืออาสาสมัคร	ดำเนินกิจการในรูปแบบ ธุรกิจเชิงพาณิชย์	กลยุทธ์การดำเนินธุรกิจ (Business Strategy)
การหารายได้	ไม่มีการหารายได้	รายได้จากการผลิตและ ขายผลิตภัณฑ์หรือ บริการลักษณะเดียวกับ องค์กรธุรกิจทั่วไป	รายได้มาจากการขาย ผลิตภัณฑ์และบริการ
โครงสร้าง ต้นทุนและ รายได้	ไม่มีรายได้ เนื่องจากเป็น องค์กรไม่แสวงหากำไร และรายได้	- องค์กรไม่แสวงหา กำไรแต่หารายได้: ราคา < ต้นทุน - ธุรกิจเพื่อสังคม และ กิจกรรมเพื่อสังคม: ราคา ≥ ต้นทุน - ธุรกิจที่รับผิดชอบต่อ สังคม: ราคา > ต้นทุน	มุ่งหวัง การสร้างรายได้ และกำไรอย่างเดียว ดังนั้นการตั้งราคาจึงต้อง สามารถครอบคลุม สัดส่วนต้นทุนทั้งหมด เพื่อผลตอบแทนเชิง การเงิน (ราคา > ต้นทุน)
ผลกระทบ (Impact)	สร้างคุณค่าทางสังคม และสิ่งแวดล้อมให้ที่ สูงสุด	สร้างคุณค่าทางด้าน สังคม สิ่งแวดล้อมและ เศรษฐศาสตร์แก่สังคม อย่างสมดุล	สร้างคุณค่าทาง เศรษฐศาสตร์ให้สูงที่สุด

ประเด็น	องค์กรไม่แสวงกำไร องค์กรที่ไม่ได้บริหาร จัดการจากภาครัฐ หรือ องค์กรการกุศล (NGO/NPO/Charity)	องค์กรไม่แสวงหากำไร แต่หารายได้ ธุรกิจเพื่อ สังคม กิจกรรมเพื่อสังคม และธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม (Social Enterprise)	กิจการธุรกิจ หรือ องค์กรแสวงหากำไร (Traditional Enterprise)
ทรัพยากร เงินทุน (Financial Resource)	เงินบริจาค และเงิน สนับสนุนหรือเงินให้ เปล่าจากองค์กรภายนอก เพียงอย่างเดียว	- องค์กรไม่แสวงหา กำไรแต่หารายได้: เงินทุนส่วนใหญ่มาจาก เงินสนับสนุนภายนอก โดยมีรายได้จากการ ดำเนินธุรกิจบางส่วน - ธุรกิจเพื่อสังคมและ กิจการเพื่อสังคม: รายได้ จากการดำเนินธุรกิจและ เงินสนับสนุนจากองค์กร อิสระภายนอก - ธุรกิจที่ รับผิดชอบต่อสังคม: รายได้จากการดำเนิน ธุรกิจและเงินสนับสนุน จากภายนอกเล็กน้อย	รายได้จากการดำเนิน ธุรกิจ
ภาระความ รับผิดชอบ (Liabilities)	ผู้อุปถัมภ์ (Sponsor) และ ผู้ได้รับประโยชน์ใน สังคม	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานของกิจการ, นักลงทุนด้านสังคม, ชุมชนที่ได้รับประโยชน์	เจ้าของ, ผู้ถือหุ้น, และผู้ ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานของกิจการ
การใช้กำไร สุทธิจากการดา เนินงาน (Use of Profit)	คืนผลตอบแทนสู่สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งหมด โดยตรง	- องค์กรไม่แสวงหา กำไรแต่หารายได้: คืน ผลตอบแทนสู่สังคมและ สิ่งแวดล้อมทั้งหมด	คืนผลตอบแทนใน ลักษณะกำไรและเงินปัน ผลแก่เจ้าของและผู้ถือ หุ้นทั้งหมด

ประเด็น	องค์กรไม่แสวงกำไร องค์กรที่ไม่ได้บริหาร จัดการจากภาครัฐ หรือ องค์กรการกุศล (NGO/NPO/Charity)	องค์กรไม่แสวงหากำไร แต่หารายได้ ธุรกิจเพื่อ สังคม กิจกรรมเพื่อสังคม และธุรกิจที่รับผิดชอบต่อ สังคม (Social Enterprise)	กิจการธุรกิจ หรือ องค์กรแสวงหากำไร (Traditional Enterprise)
		<ul style="list-style-type: none"> - ธุรกิจเพื่อสังคม: ผลตอบแทนส่วนหนึ่ง นำไปลงทุนต่อ อีกส่วน คืนประโยชน์สู่สังคม โดยไม่มีการจ่ายเงินปัน ผลให้แก่ผู้ถือหุ้น - กิจกรรมเพื่อสังคม: ผลตอบแทนส่วนหนึ่งนำ ไปลงทุนต่อ อีกส่วนคืน ประโยชน์สู่สังคม โดย สามารถจ่ายเงินปันผล ให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ - ธุรกิจที่รับผิดชอบต่อ สังคม: คืนผลตอบแทน ในลักษณะกำไรและเงิน ปันผลแก่เจ้าของและผู้ ถือหุ้น และอีกส่วนคืน ประโยชน์ต่อสังคม 	

ที่มา: วฐ โรจนวงศ์. (2559). หน้า 16-17.

■ ตัวอย่างกิจการเพื่อสังคม

Advertorial Team (2018) ได้กล่าวถึงกิจการเพื่อสังคมว่า Social Enterprise หรือ SE เป็นกิจการที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆ แต่มีวิธีหารายได้ สร้างกำไรและทำการตลาดไม่ต่างจากธุรกิจทั่วไป พุดง่ายๆ คือการรวมข้อดีของภาคธุรกิจและภาคสังคมเข้ารวมกัน ซึ่งกำลัง

เป็นเทรนด์อาชีพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่หัวใจรักโลก เพราะไม่เพียงแต่จะแสวงกำไรเท่านั้น แต่ยังแสวงหาทางแก้ปัญหาสังคมอีกด้วย ที่ว่าเป็นเทรนด์ก็เพราะคนรุ่นใหม่หลายคนมักจะอยากเป็นลูกจ้างใคร ส่วนใหญ่ก็ปรารถนาประกอบกิจการส่วนตัวและเป็นนายตัวเองกันทั้งนั้น ด้วยกลิ่นของความอิสระอันหอมหวาน ชวนให้ปลดปล่อยไอเดียสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งสังคมสมัยนี้ยังเต็มไปด้วยปัญหา ทำให้คนเรามองหาการแก้ไขที่เริ่มได้เองและทันต่อเวลาที่มากกว่ารอจากหน่วยงานส่วนกลางอีกต่อไป สิ่งสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนกิจการเพื่อสังคม ก็คือต้นทุนทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการ ในการค้นหารูปแบบและวิธีการดำเนินการธุรกิจใหม่ๆ ให้สมกับคำว่า ‘พลังความรู้ คือ พลังแห่งการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา’ รวมไปถึงต้นทุนทางการเงินที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดและดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง Social Enterprise สัญชาติไทย 5 กิจการที่มีแผนทางธุรกิจเป็นรูปธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ และมีทิศทางการดำเนินงานในกิจการเพื่อสังคมได้อย่างยั่งยืน ได้แก่

1. FarmTo เมื่อผู้บริโภคและเกษตรกรเติบโตไปพร้อมกัน

ฟาร์ม โตะ (FarmTo) คือช่องทางการขายผลผลิตเกษตรรูปแบบใหม่ที่เชื่อมเกษตรกรและผู้บริโภค ผ่านวิธีการร่วมเป็นเจ้าของผลผลิตการเกษตร เพื่อให้ทั้งผู้บริโภคและเกษตรกรได้ช่วยเหลือและดูแลผลผลิตไปด้วยกัน โดยผู้บริโภคสามารถเดินทางไปเยี่ยมชมและร่วมกิจกรรมเพาะปลูกกับเกษตรกร แล้วรอรับผลผลิตที่จัดส่งไปให้ถึงบ้าน หรือไปรับผลผลิตจากมือเกษตรกรด้วยตนเองที่ฟาร์มได้เลย

“มันเป็นการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรทั่วไปที่ถูกกดราคาสินค้า และไม่มีต้นทุนทางการค้าครับ” โตะ – อาทิตย์ จันทน์นทชัย หนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งโครงการฟาร์ม โตะกล่าวถึงแรงบันดาลใจในการริเริ่มกิจการ “ด้วยมิชชั่นของฟาร์ม โตะสองอย่างคือการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ราคาตกต่ำ และสองคือแก้ไขปัญหาเกษตรกรที่ไม่มีทุนหมุนเวียนในการเพาะปลูก, ภูหนี่ฮีมสิน หรือผู้นอกกระบบ สุดท้ายเขาก็จะถูกยึดที่นาหรือไม่มีที่ทำกิน เราจึงคิดโมเดลให้ผู้บริโภคลงทุนเพาะปลูกแล้ว FarmTo จะลงเงิน 50% กับเกษตรกรไปเริ่มต้นเพาะปลูก”

ด้วยเหตุนี้ฟาร์ม โตะจึงเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้ตั้งราคาขายผลผลิตด้วยตัวเอง ทำให้เกษตรกรได้พัฒนาตัวเองและเรียนรู้ที่จะสร้างแบรนด์สินค้าของตัวเองในอนาคต ส่วนผู้บริโภคก็จะได้รับความมั่นใจในคุณภาพที่สดใหม่ เพราะได้ร่วมดูแลและเห็นการเจริญเติบโตจนได้รับผลผลิตมาอยู่ในมือ

ปัจจุบันเครือข่ายเกษตรในเว็บไซต์มีประมาณกว่า 10 เกษตรกร 20 ผลผลิต โดยผู้ประกอบการวางแผนพัฒนาเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน เพื่อขยายการรองรับเกษตรกรกว่าอีก 1,000 รายในอนาคต

“ตอนแรกมีเกษตรกรชาวเขาที่เข้มาาร่วมโครงการกับเราหนึ่งครอบครัว ตอนนีกลายเป็นครอบครัวชาวเขากว่า 10 ครอบครัวแล้วที่มาร่วมเป็นเจ้าของผลผลิตในพื้นที่ พวกเขาได้รวมตัวกลุ่มทำฟาร์มสเตย์เล็กๆ ให้กับผู้บริโภครที่เข้มาาร่วมของผลผลิตได้เข้มาพัก และได้เรียนรู้วิถีชีวิตชาวเขาไปด้วย” คุณ โต้ยังกล่าวเสริมถึงคนรุ่นใหม่ที่ยากมีฟาร์มเป็นของตัวเองว่า หากอยากมีฟาร์มเกษตรอินทรีย์ให้ลองมาเพาะปลูกกับเกษตรกรในเครือข่ายฟาร์ม โตะ เช่น ใครอยากเพาะปลูกสตรอว์เบอร์รี่ ก็ทดลองไปเรียนกับเกษตรกรชาวเขาจริงๆ ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้กลับไปเพาะปลูกที่บ้านเอง อีกทั้งยังเข้าใจระบบการเพาะปลูกเกษตรอินทรีย์มากขึ้น ทำให้ผู้บริโภครซื้อผลผลิตอย่างไว้ซ้อกังวลอีกด้วย

“ที่ผ่านมามา คอนเซ็ปต์ฟาร์ม โตะเป็นที่สนใจของเกษตรกรและผู้บริโภคร อนาคตหากแอปพลิเคชันสำเร็จเมื่อไหร่ เราอยากเชิญชวนให้ผู้บริโภครมาสมัครกันเยอะๆ เราอยากทำผลผลิตดีๆ มีคุณภาพให้ผู้บริโภครได้ทดลองทานกัน และเพาะปลูกร่วมกันครับ” คุณ โต้กล่าวทิ้งท้ายพร้อมรอยยิ้มและหัวใจสีเขียวดวงโตๆ

2. PAK-DONE เห็นขยะเป็นทองคำ

PAK-DONE อ่านว่า ผัก-คั้น เป็นชื่อไทยเท่ๆ ที่ล้อไปกับคำว่า ผลักคั้น กิจกรรมเพื่อสังคมที่ร่วมก่อตั้งโดย โจ๊ก – ชนกร เขียวกลมชื่น เกิดจากความตั้งใจในการจัดการปัญหาขยะในครัวเรือนด้วยการลดขยะอินทรีย์ผ่านการหมักแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เปลี่ยนร่างขยะเหล่านั้นให้กลายเป็นปุ๋ยและดินที่มีคุณภาพสำหรับเพาะปลูก

“ผัก-คั้น เริ่มมาจากน้องในทีมที่สนใจเรื่องการปลูกผักกินเองในบ้าน แล้วเราอยากทำปัจจัยเพาะปลูกด้วยตัวเอง ก็เลยคิดถึงเศษอาหารที่นำมาหมักเป็นปุ๋ยได้” คุณ โจ๊กกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการกิจการเพื่อสังคมที่เปลี่ยนขยะเป็นทองคำ “การทำปุ๋ยจากขยะมันสามารถจัดการปัญหาขยะจากคนเมือง เพราะเศษอาหารของคนเมืองทุกคนจะมีประมาณหนึ่งกิโลกรัมต่อคน เท่ากับว่าทุกๆ วันกรุงเทพฯ จะมีขยะประมาณหมื่นตันต่อวัน ปัญหาดังกล่าวนับเป็นปัญหาที่แก้ไยยาก ไม่มีการคัดแยกขยะที่ชัดเจนจึงไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อ”

ผัก-คั้น จึงเข้มาส่งเสริมด้านทางของขยะ ให้ผู้บริโภครสามารถจัดการปัญหาผ่านผลิตภัณฑ์ ‘กล่องหมักปุ๋ย’ ที่สามารถนำเศษอาหารมาหมักได้ด้วยตัวเอง การหมักดังกล่าวมีหลักการคล้ายการหมักปุ๋ยหมักแบบกลับกอง แต่มีท่ออาหารต่อเข้ภายในเพื่อไ้การหมักครบกระบวนการ พอครบเวลาประมาณ 1 เดือนก็จะได้ปุ๋ยหมักจากเศษอาหารมาใช้ในการเพาะปลูกต่อไป

“ถ้าเศษอาหารประมาณ 15 กิโลกรัมมาผสมกับวัสดุหมัก ก็จะได้ปุ๋ยประมาณ 20 กิโลกรัมซึ่งสามารถนำเอามาใช้ในการปลูกพืช ปลูกผักได้”

ในอนาคต ผัก-คัน วางแผนการแก้ปัญหาจากสเกลครอบครัวให้พัฒนาขยายไปถึงระดับร้านอาหารและภัตตาคารขนาดเล็ก เพราะร้านเหล่านั้นแต่ละวันจะมีเศษอาหารในปริมาณมากทางโครงการจึงคิดหาแนวทางการปัญหาให้เป็นระบบมากขึ้น

“ปีนี้เรากำลังสร้างพื้นที่ทดลองกันอยู่ครับ รวมไปถึงการตอบโจทย์ผู้ที่อยู่อาศัยแบบคอนโดและออฟฟิศมากขึ้น เราอยากมีพื้นที่กลางที่จะมาทำกิจกรรมร่วมกัน เพราะขยะมันเอามาทำประโยชน์ได้มากกว่าแค่ทิ้งไป ซึ่งเป็นภาระให้กับพวกเราเองรวมถึงตัวประเทศชาติ” สุดท้ายคุณโจก็ยกกล่าวถึง Social Enterprise ว่าเป็นสิ่งที่ตอบ โจทย์คนรุ่นใหม่ เพราะทุกคนย่อมมีความปรารถนาในการแก้ไขปัญหาสังคมสักอย่างหนึ่ง เมื่อคุณความมีความถนัดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ก็สามารถนำมาเชื่อมโยงกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ “ถ้าเราไม่ช่วยกัน ปัญหามันก็ไม่คลี่คลายหรือครับ ผมว่ามันเป็นสิ่งที่ต้องคว้า ถ้าเราไม่ลงมือทำ มันก็ไม่ได้เริ่ม”

3. Bhukram เสี่ยงคำรามจากภูพาน

ร้อยลร้อยเห็นด้วยกับประโยคที่ว่า “ไม่มีที่ไหนสุขใจเท่าบ้านเรา” ใครๆ ก็อยากใช้ชีวิตที่บ้านเกิดด้วยกันทั้งนั้น แต่ด้วยปัญหาในพื้นที่บ้านเกิดหลายอย่างที่ไม่มียุทธศาสตร์การทำงานที่ยั่งยืนหรือการมีทัศนคติว่าการทำงานในพื้นที่เป็นเรื่องถ้อยคำ จึงผลักดันให้คนส่วนใหญ่หนีออกจากเมืองไปต่อสู้อันตรายในเมืองหลวงแทน และนั่นคือปัญหาหลักที่กิจการเพื่อสังคม ภูคราม (Bhukram) แบรินด์ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ จากพื้นที่อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร โดยเหมี่ยว – ปิรันธน์ ไทยสว่าง ต้องการจะแก้ไข

จากหญิงสาวนักประวัติศาสตร์ชุมชน ผู้ทำงานเชิงประวัติศาสตร์บูรณาการที่ลงพื้นที่ชุมชนต่างๆ มากมาย ทว่าชุมชนบ้านตัวเองกลับไม่รู้จักรใคร เธอจึงกลับมาบ้านเกิดเพื่อลองดูว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง

“ประมาณ 3-4 ปีก่อน ในชุมชนเริ่มกลับมาทอผ้าและย้อมสีธรรมชาติ เราก็เริ่มเอามาให้เพื่อนๆ ที่ออฟฟิศดู ปรากฏว่าได้รับการตอบรับอย่างดี เราก็เริ่มมารื้อฟื้นและเห็นเสน่ห์ของชุมชนตัวเองมากขึ้น ค่อยๆ ศึกษาว่าชุมชนตัวเองมีอะไร เริ่มดึงคุณค่าออกมา และค่อยๆ ทำผลิตภัณฑ์” ดินคำแบรินด์ ภูครามส่วนใหญ่เป็นเครื่องนุ่งห่มทั่วไป เน้นงานทอและงานปักลายธรรมชาติบนเทือกเขาภูพาน โดยคนภูพานเอง ซึ่งผ้าแต่ละชิ้นจะไม่เหมือนกัน เพราะทำงานผ่านมุมมองช่างปักแต่ละคน แต่ละอารมณ์ แต่ละวัน

“เราอยากดูแลทั้งชาวบ้านและลูกค้า” เธอก้าว “สิ่งสำคัญคือการดูแลชาวบ้าน เพราะงานเหล่านี้เป็นงานฝีมือ ไม่ใช่การทำซ้ำแบบแรงงาน ทุกคนเหมือนเป็นศิลปินคนหนึ่งทีคิดงานด้วยตัวเอง เหมี่ยวจึงพูดชาวบ้านเสมอว่า เราไม่ใช่พนักงาน เราไม่ใช่แรงงานนะ เราเป็นศิลปินที่เราทำงานในชุมชน นี่คือนสิ่งที่เราแชร์กันกับชาวบ้าน” ไร่ว่าการทำงานจะราบรื่นเสมอไป หนึ่งใน

อุปสรรคทางใจคือคำครหาที่ว่า ‘เรียนจบสูงๆ แล้วกลับมาทำไม?’ ซึ่งคุณเหมี่ยวประสบคำถามนี้กับตัวเองเช่นกัน โดยการรับมือของเธอคือการ ‘ปล่อยวาง’ และ ‘ลงมือทำ’ จนประสบความสำเร็จ “กลับมาแรกๆ เราเครียดนะ กดดัน แต่เราก็ปล่อยวางแล้วทำหน้าที่ของเราจริงๆ เป็นตัวของตัวเอง ทำงานโดยไม่ต้องไปยึดกับคำพูดใคร เพราะเรารู้ตัวว่าเรากำลังทำอะไรอยู่... เหมี่ยวเชื่อว่าเราแค่พูด แต่เขาจะไม่เห็น เราต้องทำให้ดูก่อนว่าเราสามารถทำได้ละ”

ปัจจุบันภูกรมสร้างรายได้จากการงานปก ให้ทั้งกลุ่มคนว่างงาน นักเรียน นักศึกษา คนทุพพลภาพ และคนที่ต้องการงานในชุมชนตัวเอง โดยไม่ไปทำงานที่อื่นอีกต่อไป “เหมี่ยวอยากชวนให้คุณกลับไปมองพื้นที่หรือสิ่งที่ชุมชนของตัวเอง ลองไปค้นหา แล้วอยู่กับมันจริงๆ มันมีอะไรที่พิเศษมากกว่านั้น ดีกว่าไปค้นหาสิ่งที่เราไม่มีข้างนอกละ” ค้นหาความพิเศษของตนเอง และใช้มันให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

4. ART for CANCER ศิลปะคือยาใจแห่งชีวิต

จากประสบการณ์ตรงที่เคยป่วยเป็น โรคมะเร็งเต้านมระยะที่ 2 ก่อนลามไปต่อมน้ำเหลืองเมื่อ 5 ปีก่อนของ ออย – ไอริส ไตรสารศรี กลับกลายเป็นจุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ในชีวิต ที่ทำให้เธอได้เรียนรู้ความทุกข์และเข้าใจความรู้สึกของผู้ป่วยโรคมะเร็ง เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการใช้ศักยภาพตามที่ตัวเองถนัดอย่างศิลปะและความคิดสร้างสรรค์มาเป็นสื่อกลางในการให้กำลังใจผู้ป่วยโรคมะเร็ง นำมาซึ่งโครงการส่วนบุคคลที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ชื่อ ART for CANCER

“มะเร็งมันเข้ามาสอนให้เห็นคุณค่าของเวลาที่มันมีอยู่” เธอกล่าว “อย่างแรกคือเราอยากทำชีวิตที่เหลืออยู่ให้มีคุณค่าที่สุด เราไม่อยากตายไปเปล่าๆ และอย่างที่สองคือเราไปเห็นผู้ป่วยมะเร็งมากมายที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และกำลังใจ เราจึงรู้สึกอยากช่วยเพื่อนร่วมโรคที่เขาขาดแคลนทุนทรัพย์ในการรักษา นั่นคือจุดเริ่มต้น”

ย้อนกลับไป 5 ปีที่แล้วก่อน ART for CANCER จะเปลี่ยนเป็นธุรกิจเพื่อสังคม คุณออยเริ่มจากการบริจาคระดมทุนงานศิลปะเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วย ทำให้งานศิลปะมีคุณค่ามากกว่าความสุนทรีย์เฉพาะบุคคล แต่สามารถใช้มันเป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหาสังคม ต่อมาก็เริ่มมีโปรดักซ์และเซอร์วิสที่สามารถหารายได้ พร้อมๆ กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วย ยกตัวอย่าง โปรดักซ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ เกิดเป็นสร้อยคอที่มีคำว่า just be happy หรือ I’m alive ซึ่งถ่ายทอดจากประสบการณ์ที่ผู้ป่วยบอกกับตัวเอง ผ่านกิมมิกตัวอักษรกลับด้านที่จะต้องส่องกระจกถึงจะเห็นคำนั้นๆ

ซึ่งไม่เพียงแต่การดูแลให้กำลังใจผู้ป่วยแล้ว ทาง ART for CANCER ยังทำการสื่อสารไปถึงผู้ดูแลหรือ Caregiver ควบคู่กันไปด้วย “เราตั้งใจปรับทัศนคติในการมองและการรับมือโรคมะเร็งอย่างถูกต้อง หลายปีที่ผ่านมา คนมักมองว่ามะเร็งต้องเท่ากับจุดสิ้นสุดของชีวิต หรือมี

เวลาในชีวิตอีกไม่นาน แต่ด้วยประสบการณ์ตรงที่เราเป็นมะเร็ง จนตอนนี้เรากลับมาตรวจพบมะเร็ง อีกรอบเป็นระยะที่ 4 แต่เรารู้สึกว่าไม่เป็นไร เราก็มยังมีร่างกายที่แข็งแรงอยู่อย่างที่เห็น ไม่ได้ เหมือนผู้ป่วยมะเร็งระยะที่ 4 ที่ต้องอยู่โรงพยาบาล เรายังสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติ” เธอก้าว พร้อมรอยยิ้ม “เราจะบอกทุกคนว่ายามีแค่แรกที่เรากำลังกินเข้าไป ก่อนทำการรักษา ยาอันนั้นคือสติ ชีวิตนะ เหมือนเป็นยาที่เราควรจะต้องตั้งสติ ยอมรับความเป็นจริง พูดย่อยๆ มันคือยาใจ เราต้องรักษาใจ ตัวเองให้ดีกว่าก่อน ให้เราพร้อมที่จะก้าวต่อไป”

อนาคต ART for CANCER ตั้งเป้าหมายเป็นองค์กรตัวกลางของคนในสังคมที่ใช้ความคิด สร้างสรรค์ในแก้ไขปัญหาผู้ป่วยมะเร็งในประเทศไทย โดยจะมีการให้การสนับสนุนผู้ป่วยมะเร็งที่ ยากไร้ในโรงพยาบาลรัฐ และมีช่องทางในสร้างรายได้ให้กับผู้ป่วยมะเร็งได้ในระยะยาว พร้อมๆ ไปด้วยกับการเสริมสร้างกำลังใจ และแรงบันดาลใจผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้ป่วยได้ก้าวผ่านช่วงเวลา ที่ยากลำบาก และสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุข

สุดท้ายคุณออยอธิบายเพิ่มเติมถึงสาเหตุที่ ART for CANCER เปลี่ยนจากโครงการส่วนตัว มาเป็น Social Enterprise ก็เพราะการกลับมาป่วยอีกรอบ ทำให้เธออยากมีโมเดลธุรกิจที่ยั่งยืนเพื่อ ดำเนินการต่อเนื่องในวันที่เธอไม่สามารถดูแลโครงการนี้ได้อย่างเต็มที่ และรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม ตอบโจทย์โครงการพอดี “เราตัดสินใจต่อยอดเป็นธุรกิจเพื่อสังคมเพราะมันสามารถสร้าง รายได้ และสร้างคุณค่าทางสังคมไปพร้อมๆ กันได้” เธอก้าวทิ้งท้าย “ถ้าองค์กรเติบโต มันก็จะ สามารถเพิ่ม Social Impact ไปได้พร้อมๆ กัน เราก็เลยคิดว่า Social Enterprise ตอบโจทย์ให้ Art for Cancer อยู่ได้อย่างยั่งยืนค่ะ”

5. HEARTIST จากใจสู่ใจ

HEARTIST มาจากคำว่า Heart บวกกับ Artist ดังนั้น HEARTIST จึงหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่ใช้ใจทำทั้งหมด และ HEARTIST คือแบรนด์กระเป๋าผ้าทอบำบัดของบุคคลที่มีความต้องการ พิเศษ

โปสเตอร์ – วริศรดา ไม้สังข์ คือหญิงสาวที่อยู่เบื้องหลังแบรนด์ Heartist ผลิตภัณฑ์ที่ สามารถสร้างรายได้ให้กับเด็กพิเศษและครอบครัว พร้อมแสดงการมีตัวตนและศักยภาพของเขาใน สังคมอีกครั้งผ่านสินค้าที่เขาผลิตขึ้น

“เราเป็นแบรนด์ผลิตภัณฑ์ที่มาจากคนพิเศษ เราไม่มีการกำหนดลวดลาย ไม่กำหนดสีสันท น้องอยากทอแบบไหนก็เป็นขั้นตอนการบำบัด เราให้เขาทำเต็มที่ จากนั้นเป็นหน้าที่ของเราที่เอามา แปลงเป็นผลิตภัณฑ์ค่ะ”

จุดเริ่มต้นของ HEARTIST เกิดจากคุณ โปสเตอร์ไปเป็นอาสาสมัครใน โครงการอโรโธทัย เพื่อบุคคลพิเศษที่เกิดจากการรวมตัวของผู้ปกครองที่มีลูกเป็นเด็กพิเศษ ซึ่งเธอบอกว่า เหมือนการเข้าไปอีกโลกหนึ่ง

“เราไม่เคยรู้จักโลกของเด็กพิเศษเลยนะ รู้จักแค่ดาวนินจิน โดม เป็นออสติก แต่พอเข้าไปเราเห็นอะไรมากกว่านั้น มีอาการหลากหลายที่ไม่เคยเห็นมาก่อน” เธอเล่าให้ฟังด้วยแววตาสดใส “พอเราไปอยู่ก็เห็นศักยภาพของเขาในเรื่องง่ายๆ อย่างการทอผ้า ซึ่งเรานั่งทอนานๆ ก็รู้สึกเบื่อ แต่น้องนั่งทอที่ 4-6 เดือนจนได้ผลิตภัณฑ์ พอเสร็จก็เก็บเอาไว้เฉยๆ อย่างน่าเสียดาย เราจึงมองเห็นมูลค่าที่สามารถกลับมาเป็นรายได้ให้น้อง และทำให้สังคมภายนอกรับรู้การมีตัวตนกับศักยภาพของเขาด้วย” เธอแรนตีว่า กระเป๋าผ้าทอบำบัดทุกใบมีใบเดียวในโลกแน่นอน เพราะผ้าทอบำบัดแต่ละชิ้นมีความพิเศษตรงที่ที่ทอเปรียบเสมือนผ้าใบให้เด็กวาดระบายความรู้สึก ฉะนั้นแล้วผ้าหนึ่งชิ้นก็เหมือนบันทึกเรื่องราวของเด็กพิเศษ ในแต่ละช่วงอารมณ์ “บางผืนอาจมีตำหนิ มีรอยปุ่มบ้าง แต่เราไม่เคยตัดออก เพราะเรารู้สึกว่าตำหนิไม่ใช่ความผิด มันคือความยูนิคของกระเป๋าแต่ละใบค่ะ”

แล้วการทอผ้าช่วยการบำบัดได้อย่างไร? “หนึ่งคือน้องหลายคนไม่รู้ฟังก์ชันร่างกายตัวเอง มือ แขน ขา ตา ซึ่งการทอมันต้องใช้มือ ขา ตา พร้อมๆ กัน” เธออธิบายด้วยความเข้าใจ “สองคือน้องมีหลายประเภท ทั้งนี้ๆ เหมือนไม่อยู่กับร่องกับรอย การทอผ้าถ้าเขาสติหลุด ทุกอย่างจะหลุดออกหมดเลย ผ้าก็หลุด ด้ายก็หลุด แล้วเราจะสังเกตได้ทันที ถ้าเขาเครียด รอยปุ่มก็จะเยอะ แล้วมันจะฝึกขั้นต่อไปคือการแก้ปัญหา การทอผ้าของเขา 1000% ต้องมีด้ายพันกัน สำหรับเรามันดูง่าย แต่สำหรับเขามันคือการฝึกแก้ด้าย แก้ปัญหาเฉพาะหน้าค่ะ”

ไม่เพียงแต่รายได้ อีกสิ่งหนึ่งที่ HEARTIST ให้แก่เด็กกลุ่มนี้คือการได้รับการยอมรับ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะบริบทสังคม แต่คือในบริบทครอบครัวด้วย “ส่วนมากครอบครัวที่มีลูกพิเศษจะอาย ไม่กล้าเอาลูกออกจากบ้าน เหมือนเขามีประสบการณ์ไม่ตลอดเวลาลูกออกมาแล้วเจอคำพูดหรือเจอสายตาผู้คน บางทีพ่อแม่ญาติพี่น้องเองก็ไม่ยอมรับด้วยซ้ำ ฉะนั้นการประสบความสำเร็จของเราไม่ได้วัดจากรายได้ เราวัดแค่การมีครอบครัวยอมรับน้องมากขึ้น เปิดตัว-เปิดใจให้น้องมากขึ้น นี่ถือว่าเป็นความสำเร็จของเราค่ะ” เป็นความสำเร็จที่มากกว่ารายได้ คือความสำเร็จที่เด็กพิเศษได้กลับมา มีตัวตนสู่สังคมอีกครั้ง

2.1.3 แนวคิดเกษตรอินทรีย์

แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์คือ การทำการเกษตรแบบองค์รวม ซึ่งแตกต่างอย่างมากจากระบบเกษตรแผนใหม่ที่มีมุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิต ต่างๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตเฉพาะพืชที่ปลูก ซึ่งเป็นแนวคิดแบบแยกส่วน เพราะให้ความสนใจเฉพาะแต่ผลผลิตของพืชหลักที่ปลูก โดยไม่ได้

คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการเกษตรหรือนิเวศการเกษตร สำหรับเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวมจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน, การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม ทั้งนี้เพราะแนวทางเกษตรอินทรีย์อาศัยกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศในการทำการผลิต จึงปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี เนื่องจากสารเคมีการเกษตรเหล่านี้มีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ นอกจากนี้ เกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์มุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกร ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม วิธีการผลิตของเกษตรอินทรีย์เป็นวิธีการผลิตที่เกษตรกรต้องอ่อนน้อมและ เรียนรู้ในการดัดแปลงการผลิตของตนให้เข้ากับวิถีธรรมชาติ อาศัยกลไกธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร ดังนั้นวิธีการผลิตเกษตรอินทรีย์จึงเป็นวิถีแห่งการเคารพและพึ่งพิงธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรพื้นบ้านของสังคมไทย แต่ในขณะเดียวกัน เกษตรอินทรีย์ก็ไม่ได้ปฏิเสธการผลิตเพื่อการค้า เพราะตระหนักว่าครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่จำเป็นต้องพึ่งพาการจำหน่ายผลผลิต เพื่อเป็นรายได้ในการดำรงชีพ ขบวนการเกษตรอินทรีย์พยายามส่งเสริมการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งใน ระดับท้องถิ่น ประเทศ และระหว่างประเทศ โดยการตลาดท้องถิ่นอาจมีรูปแบบที่หลากหลายตามแต่เงื่อนไขทางสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น เช่น ระบบชุมชนสนับสนุนการเกษตร (Community Support Agriculture - CSA) หรือระบบอื่นๆ ที่มีหลักการในลักษณะเดียวกัน ส่วนตลาดที่ห่างไกลออกไปจากผู้ผลิต ขบวนการเกษตรอินทรีย์ได้พยายามพัฒนามาตรฐานการผลิตและระบบการตรวจสอบรับรอง ที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคได้ว่า ทุกขั้นตอนของการผลิต แปรรูป และการจัดการนั้นเป็นการทำงานที่พยายามอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรักษาคุณภาพของผลผลิตให้เป็นธรรมชาติ เดิมมากที่สุด (กรีนเนท, 2558ก)

หลักการเกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับกันทั่วไปคือ หลักการที่กำหนดโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Organic Agriculture Movements – IFOAM) โดยสหพันธ์ฯ ได้ระดมความคิดเห็นนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านเกษตร อินทรีย์โดยตรงจากทั่วโลก ร่างหลักการเกษตรอินทรีย์นี้ได้รับการนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของสหพันธ์ฯ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2548 และที่ประชุมใหญ่ได้ลงมติรับรองหลักการเกษตรอินทรีย์ดังกล่าว โดยหลักการเกษตรอินทรีย์ของสหพันธ์ฯ ประกอบด้วยหลักการ 4 ข้อสำคัญ คือ (กรีนเนท, 2558ข)

1. มิติด้านสุขภาพ

เกษตรกรอินทรีย์ควรจะต้องส่งเสริมและสร้างความยั่งยืนให้กับสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมของ ดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และ โลก สุขภาวะของสิ่งมีชีวิตแต่ละปัจเจกและของ ชุมชน เป็นหนึ่งเดียวกัน กับสุขภาพของระบบนิเวศ การที่ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์จะทำให้พืชพรรณต่างๆ แข็งแรง มีสุขภาพที่ดี ส่งผลต่อสัตว์เลี้ยงและมนุษย์ที่อาศัยพืชพรรณเหล่านั้นเป็นอาหาร

สุขภาพเป็นองค์รวมและเป็นปัจจัยที่สำคัญของสิ่งมีชีวิต การมีสุขภาพที่ดีไม่ใช่การปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่รวมถึงภาวะแห่งความเป็นอยู่ที่ดีของกายภาพ จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อมโดยรวม ความแข็งแรง ภูมิคุ้มกัน และความสามารถในการฟื้นตัวจากความเสื่อมถอยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสุขภาพที่ดี

บทบาทของเกษตรกรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตในไร่นา การแปรรูป การกระจายผลผลิต หรือการบริโภค ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิต ทั้งปวง ตั้งแต่สิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็กสุดในดินจนถึงตัวมนุษย์เราเอง เกษตรอินทรีย์จึงมุ่งที่จะผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูง และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อสนับสนุนให้มนุษย์ได้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ เกษตรอินทรีย์จึงเลือกที่จะปฏิเสธการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เวชภัณฑ์สัตว์ และสารปรุงแต่งอาหาร ที่อาจมีอันตรายต่อสุขภาพ

2. มิติด้านนิเวศวิทยา

เกษตรกรอินทรีย์ควรจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของระบบนิเวศวิทยาและวัฏจักรแห่ง ธรรมชาติ การผลิตการเกษตรจะต้องสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติ และช่วยทำให้ระบบและวัฏจักรธรรมชาติ เพิ่มพูนและยั่งยืนมากขึ้น หลักการเกษตรอินทรีย์ในเรื่องนี้ตั้ง อยู่บนกระบวนทัศน์ที่มองเกษตรอินทรีย์ในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศที่มีชีวิต ดังนั้น การผลิตการเกษตรจึงต้องพึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยาและวงจรของ ธรรมชาติ โดยการเรียนรู้และสร้างระบบนิเวศ สำหรับให้เหมาะสมกับการผลิตแต่ละชนิด ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของการปลูกพืช เกษตรกร จะต้องปรับปรุงดินให้มีชีวิต หรือในการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะต้องใส่ใจกับระบบนิเวศโดยรวมของฟาร์ม หรือในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรต้องใส่ใจกับระบบนิเวศของบ่อเลี้ยง การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรือแม้แต่การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่า จะต้องสอดคล้องกับวัฏจักรและสมดุลทางธรรมชาติ แม้ว่าวัฏจักรธรรมชาติจะเป็นสากล แต่อาจจะมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่นนิเวศได้ ดังนั้น การจัดการเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขท้องถิ่น ภูมินิเวศ วัฒนธรรม และเหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม เกษตรกรควรใช้ปัจจัยการผลิตและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการใช้ซ้ำ การหมุนเวียน เพื่อที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ควรสร้างสมดุลของ นิเวศการเกษตร โดยการออกแบบระบบการทำฟาร์มที่เหมาะสม การฟื้นฟูระบบนิเวศท้องถิ่น และการสร้างความหลากหลายทั้งทางพันธุกรรมและกิจกรรมทางการเกษตร ผู้คนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริโภค ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ควรช่วยกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่ของภูมินิเวศ สภาพบรรยากาศ นิเวศท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ อากาศ และน้ำ

3. มิติด้านความเป็นธรรม

เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องอยู่บนความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมโดยรวมและสิ่งมีชีวิต ความเป็นธรรมนี้รวมถึงความเท่าเทียม การเคารพ ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในการปกป้องพิทักษ์โลกที่เราอาศัยอยู่ ทั้งในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

ในหลักการด้านนี้ ความสัมพันธ์ของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการบวนการผลิตและการจัดการผลผลิตเกษตร อินทรีย์ในทุกระดับควรมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นธรรม ทั้งเกษตรกร คนงาน ผู้แปรรูป ผู้จัดการจำหน่าย ผู้ค้า และผู้บริโภค ทุกคนควรได้รับโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนช่วยในการรักษาอาชีพใตยทางอาหาร และช่วยแก้ไขปัญหาคาความยากจน เกษตรอินทรีย์ควรมีเป้าหมายในการผลิตอาหารและผลผลิตการเกษตรอื่นๆ ที่เพียงพอ และมีคุณภาพที่ดี รวมถึงการปฏิบัติต่อ สัตว์เลี้ยงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการสภาพการเลี้ยงให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการ ทางธรรมชาติของสัตว์ รวมทั้งดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของสัตว์อย่างเหมาะสม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นำมา ใช้ในการผลิตและการบริโภคควรจะต้องดำเนินการอย่างเป็นธรรม ทั้งทางสังคมและทางนิเวศวิทยา รวมทั้งต้องมีการอนุรักษ์ปกป้องให้กับอนุชนรุ่นหลัง ความเป็นธรรมนี้จะรวมถึงว่า ระบบการผลิต การจำหน่าย และการค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องโปร่งใส มีความเป็นธรรม และมีการนำต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาเป็นต้นทุนการผลิตด้วย

4. มิติด้านการดูแลเอาใจใส่

การบริหารจัดการเกษตรอินทรีย์ควรจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและ รับผิดชอบ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่มีพลวัตและมี ชีวิตในตัวเอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ควรดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิตในการผลิต แต่ในขณะเดียวกันจะต้องระมัดระวังอย่าให้เกิดความ

เสี่ยงต่อสุขภาพและ สิ่งแวดล้อม ดังนั้น เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ จะต้องมีการประเมินผลกระทบอย่างจริงจัง และแม้แต่เทคโนโลยีที่มีการใช้อยู่แล้ว ก็ควรจะต้องมีการทบทวนและประเมินผลกันอยู่เนืองๆ ทั้งนี้เพราะมนุษย์เรายังไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างดีพอเกี่ยวกับระบบ นิเวศการเกษตรที่มีความสลับซับซ้อน ดังนั้น เราจึงต้องดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวังเอาใจใส่

ในหลักการนี้ การดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ การพัฒนา และการคัดเลือกเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในเกษตรอินทรีย์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นใจว่า เกษตรอินทรีย์นั้นปลอดภัยและเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ประสพการณ์จากการปฏิบัติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะสมถ่ายทอดกันมา ก็อาจมีบทบาทในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้เช่นกัน เกษตรกรและผู้ประกอบการควรมีการประเมินความเสี่ยง และเตรียมการป้องกันจากนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ และควรปฏิเสธเทคโนโลยีที่มีความแปรปรวนมาก เช่น เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม การตัดสีนใจเลือกเทคโนโลยีต่างๆ จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและระบบคุณค่าของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่อาจได้รับผลกระทบ และจะต้องมีการปรึกษาหารืออย่างโปร่งใสและมีส่วนร่วม

จากแนวคิดหลักพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ ที่มุ่งเน้นการทำการเกษตรที่อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม แนวทางปฏิบัติของเกษตรอินทรีย์จึงเน้นการผลิตความสอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ โดยการประยุกต์ปรับใช้กลไกนิเวศธรรมชาติสำหรับการทำเกษตร ที่สำคัญได้แก่ การหมุนเวียนธาตุอาหาร, การสร้างความอุดมสมบูรณ์ของดิน, ความสัมพันธ์แบบสมดุลของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย และการอนุรักษ์และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร (กรีนเนท, 2558ก) สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การหมุนเวียนธาตุอาหาร

ในป่าธรรมชาติ ต้นไม้พืชพรรณได้รับธาตุอาหารจากดินและอากาศ โดยธาตุอาหารในดินจะถูกดูดซึมผ่านทางราก ส่วนธาตุอาหารในอากาศพืชจะได้รับจากการหายใจทางใบ เมื่อพืชได้รับแสงก็จะสังเคราะห์ธาตุอาหารเหล่านี้มาเป็นสารอาหารต่างๆ ซึ่งทำให้พืชเจริญเติบโต และเพิ่มชีวมวล (biomass) ของพืชเอง ไม่ว่าจะเป็นลำต้นที่ขยายใหญ่ขึ้น กิ่งก้านและใบเพิ่มขึ้น ฯลฯ เมื่อใบหรือกิ่งแก่ลงก็จะร่วงหล่นลงดิน หรือบางส่วนของพืชอาจถูกสัตว์หรือแมลงกัดแทะ และเมื่อสัตว์ถ่ายมูลออกมา มูลเหล่านั้นก็กลับคืนลงสู่ดิน ทั้งชีวมวลจากพืชและมูลสัตว์ที่กินพืช (ที่เราเรียก “อินทรีย์วัตถุ”) เมื่อกลับคืนสู่ดินก็จะถูกย่อยสลายโดยจุลินทรีย์และปลดปล่อยธาตุอาหารออกมา ซึ่งรากพืชจะดูดซึมกลับไปเป็นธาตุอาหารอีกครั้งหนึ่ง วัฏจักรหรือวงจรธาตุอาหารที่หมุนเวียนไป

อย่างสมดุลนี้เอง ที่ทำให้พืชในป่าสามารถเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืนเป็นเวลาหลายร้อยหลายพันปี เพราะธาตุอาหารทั้งหมดหมุนเวียนอยู่ในระบบนิเวศนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง

เกษตรกรจำเป็นต้องหาวิธีการที่เหมาะสมในการหาธาตุอาหารจากภายนอก ฟาร์มมาชดเชย ส่วนที่สูญเสียไป แต่ปัญหาการสูญเสียธาตุอาหารในฟาร์มที่สำคัญกว่าก็คือ การสูญเสียธาตุอาหารในดินที่เกิดขึ้นจากการชะล้างหน้าดิน, การกัดเซาะของลม ฝน และน้ำ, ธาตุอาหารที่ไหลลงดินลึกชั้นล่าง รวมถึงที่สูญเสียไปทางอากาศ ดังนั้นเกษตรกรอินทรีย์จึงให้ความสำคัญกับการป้องกันการสูญเสียธาตุอาหารที่เกิดจากระบบการผลิต โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการพึ่งพาแหล่งธาตุอาหารจากภายนอกฟาร์มที่มากเกินไป

แนวทางการหมุนเวียนธาตุอาหารในฟาร์มอาศัยหลักการทางธรรมชาติ ด้วยการให้ธาตุอาหารพืชที่อยู่ในรูปของอินทรีย์วัตถุที่สามารถย่อยสลายได้ โดยจุลินทรีย์ ซึ่งจะช่วยให้วงจรธาตุอาหารหมุนเวียนได้อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างของการหมุนเวียนธาตุอาหารในแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญ คือ การใช้ปุ๋ยหมัก, การคลุมดินด้วยอินทรีย์วัตถุ, การปลูกพืชเป็นปุ๋ยพืชสด และการปลูกพืชหมุนเวียน เป็นต้น

2. ความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน

ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ถือได้ว่าเป็นหัวใจของเกษตรอินทรีย์ ผิวดินในระบบนิเวศป่าธรรมชาติจะมีเศษซากพืชและใบไม้ปกคลุมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอินทรีย์วัตถุที่คลุมดินนี้ นอกจากจะช่วยป้องกันการกัดเซาะและการพังทลายของหน้าดินแล้ว ยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น เพราะอินทรีย์วัตถุเหล่านี้เป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ที่อยู่ในดิน ดังนั้นการมีอินทรีย์วัตถุคลุมหน้าดินจึงทำให้ “ดินมีชีวิต” ขึ้น ซึ่งเมื่ออินทรีย์วัตถุเหล่านี้ย่อยสลายผุพัง (โดยการทำงานของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน) ก็จะทำให้เกิดฮิวมัสซึ่งทำให้ดินร่วนซุย และสามารถเก็บกักน้ำและธาตุอาหารต่างๆ ได้เพิ่มมากขึ้น ดินจึงมีความชื้นอยู่ตลอดเวลาและมีธาตุอาหารเพียงพอให้กับพืชพรรณในบริเวณ ดังกล่าวเจริญเติบโตได้อย่างสมบูรณ์แข็งแรง

ดังนั้น หลักการของการทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องหาอินทรีย์วัตถุต่างๆ มาคลุมหน้าดินอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นฟาง ใบไม้ หรือแม้แต่พืชขนาดเล็ก (เช่น พืชที่ใช้ปลูกคลุมดิน) ซึ่งอินทรีย์วัตถุเหล่านี้จะกลายเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน ทำให้ดินฟื้นกลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้การไม่ใช้สารเคมีต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน (เช่น สารเคมีกำจัดศัตรูพืช) เป็นการช่วยทำให้ดินสามารถฟื้นความสมบูรณ์ของตัวเองได้อย่างรวดเร็ว เมื่อดินมีความสมบูรณ์พืชที่ปลูกก็แข็งแรง มีความต้านทานต่อโรคและแมลง รวมทั้งให้ผลผลิตสูง

3. ความหลากหลายที่สัมพันธ์กันอย่างสมดุลในระบบนิเวศ

นิเวศป่าธรรมชาติมีพืชพรรณและสิ่งมีชีวิตต่างๆ อยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย สิ่งมีชีวิตต่างๆ เหล่านี้มีทั้งที่พึ่งพาอาศัยกัน แข่งขันกัน หรือเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตอีกชนิดหนึ่ง แต่ต่างก็สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุลและมีเสถียรภาพ พืชพรรณต่างๆ แม้จะมีแมลงหรือศัตรูที่กินพืชนั้นเป็นอาหารบ้าง แต่ก็ไม่ได้ทำลายพืชนั้นจนเสียหายไปทั้งหมด ทั้งนี้เพราะพืชเองก็มีความสามารถที่จะฟื้นฟูตัวเองจากการทำลายของศัตรูพืช ได้ และนอกจากนี้เมื่อมีแมลงศัตรูพืชเกิดขึ้นมาก ก็จะมีสิ่งมีชีวิตอื่นที่เป็นศัตรูตามธรรมชาติมาควบคุมประชากรของศัตรูพืช ให้ลดลงอยู่ในภาวะที่สมดุล

การทำเกษตรอินทรีย์จะต้องหาสมดุลของการเพาะปลูกพืชที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชร่วมหลายชนิดในเวลาเดียวกัน หรือเหลื่อมเวลากัน ตลอดจนการปลูกพืชหมุนเวียนต่างชนิดกัน รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้การทำเกษตรที่หลากหลาย (ซึ่งมักนิยมเรียกกันว่า “เกษตรผสมผสาน”) นับเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า และยังเป็นการลดความเสี่ยงภัยจากปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดอีกด้วย นอกจากนี้การไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะมีส่วนช่วยให้ศัตรูธรรมชาติสามารถ แสดงบทบาทในการควบคุมศัตรูพืช ซึ่งเป็นการสร้างสมดุลนิเวศการเกษตรอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะทำลายศัตรูธรรมชาติในสัดส่วนที่มากกว่า ศัตรูพืช ทำให้ศัตรูพืชกลับยิ่งระบาดรุนแรงมากขึ้นอีก

4. การอนุรักษ์และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร

การอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ด้วยการปฏิเสธการใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิด ทั้งนี้เพราะปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ทำลายสมดุลของนิเวศการเกษตรและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ไม่ว่าจะเป็นสารเคมีฆ่าแมลง สารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อรา และสารเคมีกำจัดวัชพืช) มีผลต่อสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่อยู่ในฟาร์ม ทั้งที่อยู่บนผิวดินและใต้ดิน เช่น สัตว์ แมลง และจุลินทรีย์ ในกลไกธรรมชาติสิ่งมีชีวิตต่างๆ เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลของนิเวศการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการช่วยควบคุมประชากรของสิ่งมีชีวิตอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งศัตรูพืช หรือการพึ่งพาอาศัยกันในการดำรงชีวิต เช่น การผสมเกสร และการช่วยย่อยสลายอินทรีย์วัตถุ ซึ่งสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ส่วนใหญ่มีทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อพืชที่เกษตรกร เพาะปลูก หรืออย่างน้อยก็ไม่ได้สร้างผลเสียกับพืชที่ปลูกแต่อย่างใด แต่การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชนั้นมีผลทำลายสิ่งมีชีวิตทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ ในขณะที่โรคและแมลงศัตรูพืชมักจะมีความสามารถพิเศษในการพัฒนาภูมิคุ้มกันต่อ สารเคมี ดังนั้นเมื่อมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช แมลงที่เป็นประโยชน์จึงถูกทำลายได้โดยง่าย ในขณะที่แมลงศัตรูพืชสามารถอยู่รอดได้โดยไม่เป็นอันตราย แม้แต่ปูยาก็มีผลเสียต่อจุลินทรีย์และสิ่งมีชีวิตในดิน ทำให้

สมดุลของนิเวศดินเสีย ดังนั้นเกษตรกรอินทรีย์จึงห้ามไม่ให้ใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมี สังเคราะห์ทุกชนิดในการเพาะปลูก

แนวทางเกษตรอินทรีย์ยังเน้นให้เกษตรกรต้องฟื้นฟูสมดุลและความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศด้วย ซึ่งหลักการนี้ทำให้เกษตรกรอินทรีย์มีความแตกต่างอย่างมากจากระบบเกษตรปลอดสารเคมีที่รู้จักกันในประเทศไทย แนวทางหลักในการฟื้นฟูนิเวศการเกษตรก็คือ การปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ และการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ ดินถือว่าเป็นกุญแจสำคัญ เพราะการปรับปรุงบำรุงดินทำให้ดินไม่ได้รับธาตุอาหารอย่างครบถ้วนและสมดุล ซึ่งจะช่วยให้ดินไม่แข็งแรง มีความต้านทานต่อการระบาดของโรคและแมลง อันจะทำให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทั้งยังสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างยั่งยืนกว่าการเพาะปลูกด้วยระบบเกษตรเคมีอีกด้วย นอกจากนี้ผลผลิตของเกษตรกรอินทรีย์ยังมีรสชาติดี และมีคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วน

นอกเหนือจากการปรับปรุงบำรุงดินแล้ว การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในไร่นาก็เป็นสิ่งจำเป็น นับเป็นเรื่องสำคัญต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศการเกษตร เพราะการที่สิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดอยู่ร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความเกื้อกูล และสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างกระบวนการและพลวัตทางธรรมชาติที่เกื้อหนุนต่อการทำ เกษตรอินทรีย์อีกต่อหนึ่ง วิธีการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การปลูกพืชร่วม, พืชแซม, พืชหมุนเวียน, ไม้ยืนต้น หรือการฟื้นฟูแหล่งนิเวศธรรมชาติในไร่นาหรือบริเวณใกล้เคียง

5. การพึ่งพาวิถีธรรมชาติในการทำเกษตร

เกษตรกรอินทรีย์ตั้งอยู่บนปรัชญาแนวคิดที่ว่า การเกษตรที่ยั่งยืนต้องเป็นการเกษตรที่เป็นไปตามครรลองของธรรมชาติ ไม่ใช่การเกษตรที่ฝืนวิถีธรรมชาติ ดังนั้น การทำเกษตรจึงไม่ใช่การพยายามเอาชนะธรรมชาติ หรือการพยายามดัดแปลงธรรมชาติเพื่อการเพาะปลูก แต่เป็นการเรียนรู้จากธรรมชาติและปรับระบบการทำเกษตรให้เข้ากับวิถีแห่งธรรมชาติ กลไกในธรรมชาติที่สำคัญต่อการทำเกษตรอินทรีย์ได้แก่ วงจรการหมุนเวียนธาตุอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงจรไนโตรเจนและคาร์บอน วงจรการหมุนเวียนของน้ำ, พลวัตของภูมิอากาศและแสงอาทิตย์ รวมทั้งการพึ่งพากันของสิ่งมีชีวิตอย่างสมดุลในระบบนิเวศ ทั้งในเชิงของการเกื้อกูล การพึ่งพา และห่วงโซ่อาหารตามที่แตกต่างกัน ทั่วโลกย่อมมีระบบนิเวศและกลไกตามธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงสภาพเงื่อนไข ของท้องถิ่นที่ตนเองทำการเกษตรอยู่ การหมั่นสังเกต เรียนรู้ วิเคราะห์-สังเคราะห์ และทำการทดลอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่ว่าระบบฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรแต่ละรายจะได้ใช้ประโยชน์จากกลไกธรรมชาติและสภาพนิเวศท้องถิ่นอย่างเต็มที่

6. การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต

เกษตรกรอินทรีย์มีแนวทางที่มุ่งให้เกษตรกรพยายามผลิตปัจจัย การผลิตต่างๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ ด้วยตนเองในฟาร์มให้ได้มากที่สุด แต่ในกรณีที่เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้เอง (เช่น มีพื้นที่การผลิตไม่พอเพียง หรือต้องมีการลงทุนสูงสำหรับการผลิตปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต้องใช้) เกษตรกรก็สามารถซื้อหาปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์มได้ แต่ควรเป็นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น เป็นไปตามหลักการสร้างสมดุลของวงจรธาตุอาหารที่กระตุ้นให้เกษตรกรพยายามจัดสมดุลของวงจรธาตุอาหารในระบบที่เล็กที่สุด (ซึ่งก็คือในฟาร์มของเกษตรกร) และมีความสอดคล้องกับนิเวศของท้องถิ่น อันจะช่วยสร้างเสถียรภาพและความยั่งยืนของระบบการผลิตในระยะยาว นอกจากนี้การเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นยังเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และลดปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขนย้ายปัจจัยการผลิตเป็นระยะทางไกลๆ

การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิตยังมีนัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ กล่าวคือ เกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เพียงแค่เทคนิคการผลิต แต่เป็นวิถีชีวิตและขบวนการทางสังคม จากประสบการณ์ของการพัฒนาระบบเกษตรเคมีที่ผ่านมา เกษตรกรสูญเสียการเข้าถึงและการควบคุมปัจจัยการผลิตและกระบวนการผลิตในเกือบ ทุกขั้นตอน จำเป็นต้องพึ่งพิงองค์กรภาครัฐและธุรกิจเอกชนในการจัดหาปัจจัยการผลิตและ เทคโนโลยีการผลิตเกือบทุกด้าน จนเกษตรกรเองแทบไม่ต่างไปจากแรงงานรับจ้างในฟาร์มที่ทำงานในที่ดินของตนเอง การส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในระบบเกษตรอินทรีย์จึงเป็นส่วนหนึ่ง ของการสร้างความเข้มแข็งและความเป็นอิสระของเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับรากหญ้าอีกด้วย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Frese (2000) กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีคุณสมบัติที่ดีและเหมาะสม จะส่งผลให้การประกอบกิจการประสบผลสำเร็จ ว่าควรประกอบไปด้วย 6 ลักษณะที่สำคัญ คือ ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) มีความมีนวัตกรรม (Innovativeness) มีความกล้าเสี่ยง (Risk Taking) มีความมุ่งมั่นในการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness) มีความตั้งใจเรียนรู้และความมั่นคงในอารมณ์ (Stability and Learning Orientation) และมีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ (Achievement Orientation)

Ruangkrit and Thechatakerng (2015) ศึกษาคุณลักษณะผู้ประกอบการชุมชนเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งชุมชนนี้ได้ถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และผู้ประกอบการกว่าร้อยรายได้ผลิตสินค้าชุมชนไว้จำหน่าย โดยงานวิจัยนี้ได้มุ่งศึกษาคุณลักษณะผู้ประกอบการในชุมชนกว่าร้อยรายโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการ จากการ

วิเคราะห์สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่น มีความรับผิดชอบในงานและยังเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงสูง นอกจากนี้ ยังเป็นคนที่ชอบคว้าโอกาส มีเป้าหมายของตัวเอง เป็นผู้แสวงหาข้อมูล ภูมิการวางแผนที่ดีติดตามงานและการควบคุมการประเมินผลงาน รวมถึงมีความมั่นใจตัวเอง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพวกเขาขาดคุณลักษณะในเรื่องของการชักชวนและการมีเครือข่าย ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจในอนาคต

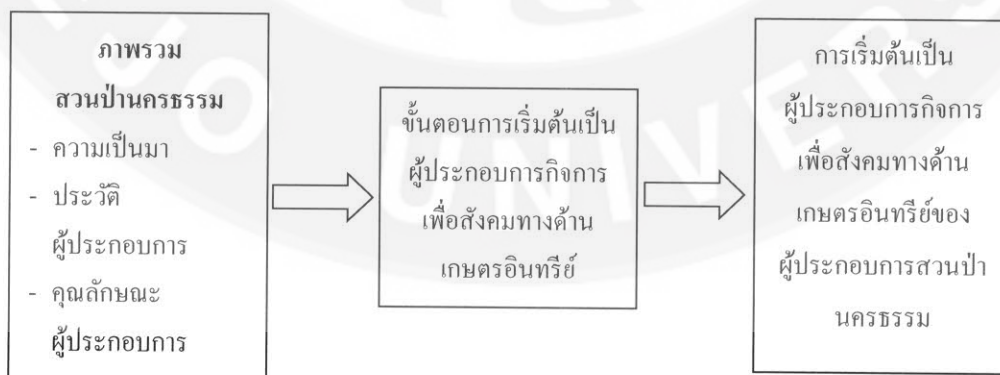
การดำเนินกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยมีความไม่ชัดเจนของแนวคิดและหน้าที่ ส่งผลให้การเติบโตของกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยมีความล่าช้า ขาดประสิทธิภาพสำหรับการแข่งขัน และการปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างของกิจการเนื่องจากความล้มเหลวในการดำเนินกิจการเพื่อสังคม ซึ่งพบว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการขาดปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพจากทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงการขาดความรู้และความเข้าใจในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคม เช่น การขาดการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพและนวัตกรรมจากภาครัฐ การขาดความรู้ด้านบริหารกิจการและการตลาด การขาดเงินทุนเริ่มต้นในการดำเนินกิจการ การไม่สามารถเข้าถึงและหาช่องทางสู่ตลาดได้ การขาดความรู้ด้านกระบวนการนวัตกรรมทางสังคมและการดำเนินกิจการเพื่อสังคม รวมถึงการขาดเครือข่ายวิชาชีพชุมชน ที่จำเป็นในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นต้น (แผนแม่บทสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม, 2553; สภาปฏิรูปแห่งชาติ วาระปฏิรูปพิเศษ 1 : วิสาหกิจเพื่อสังคม, 2558; ผู้จัดการออนไลน์, 2557)

ศักดิ์ดา ศิริภัทร โสภณ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จในต่างประเทศ ตลอดจนสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและ/หรือผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายแห่งได้มีการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมจนประสบความสำเร็จ จากการมีบทบาทอย่างแข็งขันจากการสนับสนุนและผลักดันของภาครัฐ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเทศไทยพบว่า การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมโดยภาครัฐสามารถส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดีขึ้น การร่วมมือกัน ในกิจกรรมเพื่อสังคมขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จะเกิดผลกระทบเชิงบวกมากกว่า เนื่องจากสามารถลดความตื่นป้อและความซ้ำซ้อนได้โดยใช้ความต้องการของชุมชนเป็นหลักและต้องทำแบบบูรณาการ ส่วนแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ควรมีการพัฒนาแหล่งเงินทุนทั้งตลาดเงินและตลาดทุนของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ตั้งขึ้น โดยผู้ประกอบการใหม่ซึ่งเป็น

กลุ่มเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศไทย ทั้งนี้ ภาครัฐควรเป็นผู้ริเริ่มโดยทำกิจกรรมเพื่อสังคมต้นแบบเพื่อให้องค์กรต่างๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ กำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุน เช่น การให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษี ตลอดจนการออกกฎหมายเฉพาะเพื่อให้มีการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในไทยมีการขยายตัวและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

รัฐ ราชบัณฑิตยสถาน (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลสนับสนุนการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลสนับสนุนการดำเนินกิจการเพื่อสังคมด้านบริการสุขภาพในประเทศไทย ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย โดยเฉพาะด้านบริการสุขภาพให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อเป็นรากฐานให้การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยผลการวิจัย พบว่ากิจการเพื่อสังคมด้านบริการสุขภาพจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยสำหรับสนับสนุนการดำเนินกิจการทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ 1) ปัจจัยการสนับสนุนกิจกรรมหลักภายในองค์กร (Core Activity) 2) ปัจจัยการสนับสนุนกิจกรรมสนับสนุนภายในองค์กร (Supporting Activity) และ 3) ปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอกองค์กร (Externality) อีกทั้ง โมเดลสนับสนุนการดำเนินกิจการเพื่อสังคมที่เป็นผลลัพธ์ของงานวิจัยนั้นพบว่าเป็นโมเดลที่เหมาะสมและสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมด้านบริการสุขภาพที่เป็นโรงพยาบาลของรัฐบาลได้อย่างครบถ้วน เพียงแต่จุดเน้นสำหรับการนำโมเดลมาปรับใช้ในการดำเนินงานของแต่ละองค์กรจะมีความแตกต่างแล้วแต่องค์กรไป ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องศึกษาและพิจารณารูปแบบการดำเนินงานและบริบทขององค์กรก่อนเพื่อให้การนำโมเดลสนับสนุนการดำเนินกิจการเพื่อสังคมมาปรับใช้นั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

รูปภาพที่ 2.1: กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3

วิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษา คุณลักษณะผู้ประกอบการของกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ และขั้นตอนการเริ่มต้น กิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยนำเทคนิคการวิจัยมาประยุกต์แบบบูรณาการให้เป็น ระบบและเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญในการศึกษา วิเคราะห์ และสรุปผลอย่าง ครบถ้วน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรมจักร์ สุขเกษม, 2547) โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การ หาแนวทางหรือขั้นตอนในการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ ของผู้ประกอบการสวนป่านครธรรม โดยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากร

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1. ผู้ประกอบการคุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ เจ้าของกิจการสวนป่านครธรรม 3/1 หมู่ 7 ต.คันไช้ อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก 65160
2. นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญในการเป็นผู้ประกอบการ (ไม่เปิดเผยข้อมูล)
3. ผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดเชียงใหม่ (ไม่เปิดเผยข้อมูล)

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ (Interview) ที่เป็นการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยการสนทนา ชักถาม และได้ตอบ ระหว่างผู้รวบรวมข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์ (Interviewer) ซึ่งก็คือตัวผู้วิจัย กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ถูก สัมภาษณ์ (Interviewee) ซึ่งได้แก่ คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ ในการเป็นผู้ประกอบการ และผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่ง สองกลุ่มหลังนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมในการวิจัย โดยคำนึงถึงคุณภาพของเครื่องมือที่ ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นสำคัญ มีการตรวจสอบความครอบคลุมของการตั้งประเด็นคำถาม เพื่อให้ได้ ครบตามที่ต้องการและเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย

สำหรับผู้ประกอบการ การสัมภาษณ์ที่ใช้จะใช้ทั้งแบบมีระบบและไม่มีระบบ ซึ่งการสัมภาษณ์แบบมีระบบเป็นวิธีการที่ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการสัมภาษณ์ รายการคำถาม เวลาและสถานที่สัมภาษณ์ไว้เรียบร้อยแล้ว แต่อาจมีข้อจำกัดคืออาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เพียงพอในบางประเด็น ผู้วิจัยจึงใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีระบบร่วมด้วย โดยการตั้งคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก รวมถึงตั้งคำถามตะล่อม (Probe) ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เพ่งความสนใจไปที่เรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการสัมภาษณ์แบบรวมจุดสนใจ (Focused Interviews) ซึ่งจะทำได้ข้อมูลละเอียดมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีเครื่องมือในการวิจัยที่ใช้ประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการ คือ แบบประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการ (Personal Entrepreneurial Characteristics : PEC) (ภาคผนวกที่ 1) และจัดอันดับค่านิยมของผู้ประกอบการ (ภาคผนวกที่ 2) และตารางแจกแจงค่านิยมเพื่อค้นหาค่านิยมสำหรับผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจ (ภาคผนวกที่ 3) ของกระทรวงอุตสาหกรรมที่ได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งเครื่องมือนี้ใช้สำหรับ คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ ผู้ประกอบการสวนป่านครธรรม

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.3.1 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้น เพื่อกำหนดเป็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.3.2 ดำเนินการวางแผนการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการตั้งคำถามไปยังผู้พิจารณาการให้สัมภาษณ์ เพื่อเตรียมคำถามที่ออกแบบมาอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนที่สุด คำถามส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นโดยละเอียด

3.3.3 ทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล ทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลล่วงหน้า ซึ่งการนัดหมายมีความยืดหยุ่น สามารถเลื่อนหรือปรับเปลี่ยนได้

3.3.4 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยใช้การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการคุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ เจ้าของกิจการสวนป่านครธรรม 3/1 หมู่ 7 ต.คันไช้ อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก 65160 รวมถึงการสัมภาษณ์นักวิชาการ และผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จ ตามตารางการนัดเวลา และดำเนินการสัมภาษณ์ตามแผนที่วางไว้

ขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการบันทึกเทปตลอดการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาถอดเทปภายหลัง และเป็นการช่วยผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญได้ครบถ้วน

3.3.5 เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นระบบ เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยให้มากที่สุด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทำแบบประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ประกอบการสวนป่านครธรรม นักวิชาการ และผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จ มาวิเคราะห์ข้อมูลแบบบูรณาการกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่เป็นระบบและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้คุณลักษณะผู้ประกอบการสวนป่านครธรรม และขั้นตอนในการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการที่สวนป่านครธรรม นักวิชาการ และผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และสมบูรณ์ที่สุด โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ และดำเนินการแบบบูรณาการที่ใช้เครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันตามขั้นตอนของการศึกษา ทั้งการทำแบบประเมิน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษา ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.1.1. ภาพรวมสวนป่านครธรรม

จากการลงพื้นที่สวนป่านครธรรมที่ตั้งอยู่เลขที่ 3/1 หมู่ 7 ต.คันไช้ อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก 65160 เมื่อวันที่ 27-29 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 (รูปภาพที่ 4.1) เพื่อทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการ คือ คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ (รูปภาพที่ 4.2) ซึ่งเป็นผู้ที่บุกเบิกและดำเนินกิจการในที่ดินแห่งนี้ ทั้งสองคนกล่าวว่าทั้งคู่เคยทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานครจนเกิดความเครียดและเจ็บป่วยเหนื่อยล้าทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงต้องเผชิญกับความกดดันต่างๆ จึงทำให้ทั้งสองคนเกิดความคิดในการย้ายกลับมายังบ้านเกิดและเริ่มต้นกิจการที่เป็นของตนเอง โดยหวังว่ากิจการนั้นจะช่วยบำบัดปัญหาต่างๆ ที่เคยเกิดกับตนเอง รวมไปถึงมีความต้องการที่จะให้กิจการนั้นสามารถช่วยเหลือผู้คนและชุมชนจากปัญหาต่างๆ อีกด้วย จึงเป็นจุดเริ่มต้นของกิจการ “สวนป่านครธรรม” ตั้งอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก (ภาคผนวกที่ 4) โดยมีความตั้งใจให้เป็นสวนที่เพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ และสมุนไพรปลอดสารพิษ ที่มีความพยายามในการสร้างและช่วยเหลือผู้คนและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและอยู่ได้ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงไป

รูปภาพที่ 4.1: การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

รูปภาพที่ 4.2: คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ็อ

■ ความเป็นมาสวนป่านครธรรม

แรงบันดาลใจที่สำคัญในการสร้างสวนป่านครธรรมนี้คือ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือรัชการที่ 9 ที่ทรงเป็นแบบอย่างในการพัฒนาพื้นที่ยากลำบากให้เจริญงอกงามขึ้นมาได้ วันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2559 คุณกิตติและคุณขวัญฤทัยได้เริ่มเข้ามาพัฒนาที่ดิน โดยการซื้อรถไถ อุปกรณ์และเครื่องมือทางการเกษตรที่จำเป็น โดยสถานที่แห่งนี้เริ่มจากสถานที่ที่เป็นดินแดงๆเป็นป่ารก ไม่มีน้ำ ไม่มีไฟ แห่งนี้ค่อยๆพัฒนาจนกลายมาเป็นสวนที่เต็มไปด้วยพืชพรรณไม้

“ถ้าถามว่าที่สวนแห่งนี้ทำไมถึงมีพระมีเจ้า ทำไมไม่สนใจทำเรื่องธุรกิจเพียงอย่างเดียว เพราะเราเห็นถึงคุณธรรม ถึงประโยชน์ ถึงสภาวะจิตใจของบุคคล ซึ่งเราอยู่เมืองหลวงเราเจอมาหลายอย่างทั้งทุกข์ทั้งสุข ทุกคนต่างแสวงหาทรัพย์ คิดว่าเงินเป็นสิ่งสำคัญ” (กิตติ ปิยะ, 2562)

“เราเริ่มจากไม่มีอะไร เป็นผืนดินแดงๆ (รูปภาพที่ 4.3) แต่เราอยากมีความสุขในพื้นที่ของเราและเราอยากให้คนที่มาหาเรามีความสุขที่ได้เข้ามาในสวนแห่งนี้ เราเลยต้องพยายามที่จะทำสิ่งต่างๆอย่างที่เห็นนี้แหละ เริ่มจากหาน้ำ เพราะทำสวนต้องอาศัยน้ำ” (ขวัญฤทัย พิมพ็อ, 2562)

รูปภาพที่ 4.3: ที่ดินสวนป่านครธรรมในตอนเริ่มต้น

จากการทำงานในกรุงเทพมหานคร ทำให้ทราบว่าสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์เราคือการได้รับประทานอาหารที่ดีและมีประโยชน์ ทุกคนล้วนทำงานหาเงินเพื่อซื้ออาหาร รวมทั้งตนเองด้วยเช่นกัน จึงเกิดแนวคิดในการปลูกพืชผักผลไม้ปลอดสารพิษเพื่อนำมาบริโภคเองและจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคด้วย อีกทั้งเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมสำหรับบุคคลทั่วไปในอนาคตที่ต้องการมาหาความสงบ มาบรรเทาทุกข์ ซึ่งปัจจุบันด้านหลังของสวนป่านครธรรมได้ถูกสร้างเป็นกุฏิสำหรับพระครูองค์การที่จะทำแบบนี้ได้ต้องมีอาหารและที่อยู่อาศัยให้พร้อม และได้มีการเริ่มทดลองปลูกพืชผักผลไม้ต่างๆเพื่อจะได้ทราบว่าพืชผักชนิดใดเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกในพื้นที่ของตนเอง จึงเป็นที่มาของสวนป่านครธรรมที่เป็นทั้งป่าทั้งสวนพืชผักสมุนไพรและสถานปฏิบัติธรรม

“ในอนาคตอยากทำที่นี่ให้เป็นในลักษณะของการใช้ธรรมชาติบำบัด มีธรรมชาติ มีอาหารให้ทุกคนที่เข้ามาที่สวนนี้ สวนต้องมีรายได้ถึงจะทำตรงนี้ได้ แต่ไม่ได้คาดหวังว่าคนที่มาอยู่ต้องมาทำงานนะ แค่อยากมาพัก มาปฏิบัติธรรมก็พอ” (ขวัญฤทัย พิมพ็อ, 2562)

ต่อไปในอนาคต ต้องทำระบบน้ำให้สมบูรณ์กว่านี้ เนื่องจากตอนนี้ต้องคอยเปลี่ยนสายยางหรือท่อในทุกๆปี ต้องมีระบบเปิดปิดน้ำอัตโนมัติ ขยายการเพาะปลูกพันธุ์พืชให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยนำพืชที่สามารถขยายผลผลิตมาปลูกเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มทั้งจำนวนต้นที่มากขึ้นและขยายพื้นที่โซนเพาะปลูกออกไป รวมถึงมีแนวคิดในการสร้างเรือนพักพิงสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมด้วย โดยวางแผนว่าพืชผักที่ปลูกจะต้องเพียงพอต่อการอยู่อาศัยและการรับคนเข้ามาปฏิบัติธรรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งการเปิดรับผู้มาอยู่หรือปฏิบัติธรรมในสถานที่แห่งนี้จะต้องถูกสอนเรื่องการใช้ชีวิตในสวนแห่งนี้ไม่ว่าผู้ที่เข้ามาจะเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม หรืออยู่ทั้งแบบชั่วคราวและประจำ โดยเน้นให้คนได้อยู่กับธรรมชาติและเข้าใจธรรมชาติให้มากที่สุด ทุกวันนี้รายได้ที่นำมาดูแลสวนแห่งนี้มาจากการรับเหมาก่อสร้างของคฤหาสน์ พิษยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ็อ รวมถึงการขายผลผลิตที่ปลูกภายในสวนนี้ เช่น ชะอม สะเดา ถั่วฝักยาว (ปัจจุบันเก็บขายได้วันละ 1 ตัน) และยาง ซึ่งเป็นรายได้หลัก รวมถึงกำลังเริ่มปลูก ฝรั่ง มะนาว กัลยาดม ลูกหม่อน มะพร้าว ทูเรียน อีกด้วย พืชผลที่ได้นี้เกิดจากที่ผู้ประกอบการดูแลใช้แต่ปุ๋ยอินทรีย์ที่หมักเอง ไม่ได้ใช้สารเคมีแต่อย่างใด

■ ประวัติคฤหาสน์พิษยะ

เกิดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 บ้านทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอแก่งโสภา จังหวัดพิษณุโลก ห่างจากสวนป่านครธรรมประมาณ 30 กิโลเมตร แต่เดิมทางครอบครัวเป็นเกษตรกรปลูกพืชผักแบบล้มลุก ต่อมาภายหลังมารดาได้ทำหัตถ์การค้า โดยค้าขายหีบศพ เครื่องสังฆภัณฑ์ต่างๆ น้ำแข็ง โดยตัวคฤหาสน์ได้คอยช่วยเหลือมารดาทำการค้าขายอยู่เสมอ ซึ่งตนเองเป็นบุตรคนที่ 2 และเป็นผู้ชายคนเดียวในจำนวนพี่น้อง 5 คน แต่เนื่องด้วยฐานะครอบครัวยากจน มีโอกาสศึกษาถึงชั้นประถมปีที่ 6 เพื่อเสียสละให้พี่น้องคนอื่นๆได้เรียนต่อ ปัจจุบันพี่สาวคนโตทำธุรกิจหยอดเหรียญ

และสวนสนุกบ้านลม น้องสาวคนที่สามทำธุรกิจสังฆภัณฑ์และอยู่ดูแลมารดา น้องสาวคนที่สี่มีอาชีพเป็นพยาบาลอยู่ในจังหวัดสุโขทัย และน้องสาวคนที่ห้าทำกิจการค้าขายน้ำแข็ง ส่วนบิดาปลูกมันสัมปะหลังซึ่งตนเองต้องช่วยบิดาในขณะนั้น

“ความไฝ่ฝันในขณะนั้น ไม่ได้ต้องการอะไรมา ขอแค่มีรถอีแต่นก็พอใจแล้ว ณ วันนั้นกับชีวิตที่เราคิดฝันไว้ ในวันนี้คิดว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้ว โดยผมมีโอกาสได้ศึกษาธรรมะมาตลอดระยะเวลาหลายปี” (กิตติ ปิยะ, 2562)

นอกจากนี้คุณกิตติ ปิยะ ยังอธิบายถึงชีวิตในวัยเด็กว่า หลังจากจบชั้นประถมปีที่ 6 แล้ว อายุประมาณ 12-13 ปีมีโอกาสได้ทำงานเป็นเด็กอยู่ เรียนรู้การซ่อมรถ เช่น รถอีแต่น รถไถที่ดิน และรถยนต์ ในขณะที่เป็นเด็กก็รับจ้างเลี้ยงหมูเลี้ยงไก่และช่วยมารดาขายของกินตามงานวัดไปด้วย เช่น ลูกชิ้นทอด ไก่ทอด และยังช่วยมารดาปลูกพืชผักต่างๆเพื่อจำหน่ายอีกด้วย ทำให้คุณกิตติมีความรู้และทักษะในหลายๆด้านจากการศึกษาจากนายจ้างหลายๆคนรวมถึงจากบิดามารดาด้วย

“พออายุ 17 สภาพอกาสมันแล้ง ผมเลยเข้าไปทำงานแถวรังสิต เป็นโรงงานผลิตอิฐบล็อกอิฐแก้ว แต่อยู่ได้ 6 เดือนต้องลาออก เพราะสภาพแวดล้อมไม่ดีเลย มีแต่คนติดยาติดเหล้า เลยออกมาสมัครงานที่ศรีมเวสต์ ในตำแหน่งคนสวนโดยใช้วุฒิประถมศึกษาปีที่ 6” (กิตติ ปิยะ, 2562)

คุณกิตติ ปิยะ ทำงานอยู่ที่ศรีมเวสต์ประมาณ 5 ปี ได้เรียนรู้เรื่องเทคนิคการใช้พื้นที่ในการจัดพืชพรรณไม้ต่างๆ รวมถึงการปลูกและดูแลพืชพรรณต่างๆจากหัวหน้างาน เนื่องจากเป็นคนขยันทำงานจึงได้รับการบรรจุให้เป็นพนักงานอย่างรวดเร็ว และได้รับความไว้วางใจจากหัวหน้าให้รับผิดชอบงานต่างๆมากขึ้น จากนั้นคุณกิตติ ปิยะ ได้ทำความรู้จักพูดคุยกับกลุ่มคนขับแท็กซี่หน้าดริมเวสต์ จนตัวเองสามารถรับงานขับแท็กซี่เพิ่มในช่วงเวลาเย็นหลังจากเลิกงานประจำแล้ว ทำอย่างนี้อยู่ประมาณ 2-3 ปี จากนั้นออกมาทำธุรกิจสวนสนุก รับเหมาก่อสร้าง บ้านเช่า วินมอเตอร์ไซด์ไปพร้อมๆกัน รวมถึงร้านตัดผมที่ทำอยู่ที่บ้านด้วย ในระหว่างนี้ได้ศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรมถือศีล 8 ด้วยโดยมีพระอาจารย์จากวัดสุวรรณประสิทธิ์ย่านรามอินทราเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทางการปฏิบัติให้ถึงปัจจุบัน จนกระทั่งมีครอบครัวและหย่าร้างกันไปโดยไม่มีบุตร จนกระทั่งได้มาพบกับภรรยาคนปัจจุบัน คุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ ก่อนตัดสินใจร่วมกันในการกลับมาพัฒนาที่ดินที่เป็นของคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ ให้เป็นสวนป่านครรชธรรมตามแบบที่ได้วาดฝันไว้

■ ประวัติคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่

เป็นเจ้าของที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินสวนป่านครรชธรรมแห่งนี้ เป็นคนจังหวัดพิษณุโลก คลุกคลีกับการทำสวนมาตั้งแต่เด็ก ขณะเป็นเด็กนั้น ได้เห็นคนมีฐานะมาซื้อที่ดินทำสวนปลูกต้นไม้ จึงตั้งใจเรียนเพราะอยากเป็นคนมีฐานะอย่างที่เห็นบ้าง ไม่เคยมีความคิดที่จะมาเป็นเกษตรกรหรือทำสวนเลย เมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ต่อมาคุณขวัญฤทัยได้

มีโอกาทำงานต่างๆที่หลากหลายในกรุงเทพนั่นเอง เช่น ทำงานธนาคาร ขายส่งเสื้อผ้า เปิดร้านลดน้ำหนักควบคู่ไปกับการศึกษาระยะอย่างจริงจัง ในขณะที่อยู่กรุงเทพฯไปได้สักระยะรู้สึกกว่าตัวเองเริ่มป่วยเป็นภูมิแพ้ จากเดิมที่ไม่เคยเป็นภูมิแพ้เลย เริ่มเป็นภูมิแพ้ฝุ่น แพ้ควันบุหรี่ แพ้อาหารหลายอย่างรวมทั้งอาหารทะเลและผงชูรส โดยจะมีอาการคันและมีตุ่มผื่นขึ้นตามตัว (รูปภาพที่ 4.4) และเริ่มแพ้มากขึ้นเรื่อยๆ จึงเริ่มศึกษาเรื่องสมุนไพรเพื่อนำมารักษาอาการของตนเองแทนยาที่เป็นเคมี ต่อมาได้มีโอกาสดูแลคนป่วยที่ไม่ใช่ญาติตัวเองและคนป่วยเหล่านั้นก็จากไปที่ละคน เริ่มมีความรู้สึกหดหู่และอยากกลับมาทำมาหากินที่บ้านเกิด ในระหว่างที่อยู่กรุงเทพฯนั้น คุณขวัญฤทัยมีครอบครัวและมีบุตรสาว 1 คน หลังจากนั้นก็ได้เลิกกับสามี จนกระทั่งได้มาพบกับคุณกิตติ จึงได้มีการปรึกษาหารือเพื่อย้ายกลับมาอยู่จังหวัดพิษณุโลกบ้านเกิด จึงเริ่มต้นปลูกสมุนไพรที่สวนป่านครธรรม และยังได้ผลิตสินค้าจากสมุนไพรที่รับการรับรองจากองค์การอาหารและยาได้อีกด้วย (รูปภาพที่ 4.5) สินค้าจากสมุนไพรเช่น แชมพู น้ำมันและครีมทาแผล ทาแก้ปวดเมื่อย จนมีผู้สนใจสั่งซื้อสินค้าไปจำหน่ายและใช้เองอยู่เป็นประจำ แต่เนื่องจากต้องทำสวนจึงไม่มีเวลาในการผลิตสินค้าต่างๆเหล่านั้นมากนัก

รูปภาพที่ 4.4: ผื่นคันที่เกิดขึ้นตามร่างกายจากภูมิแพ้ของคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่

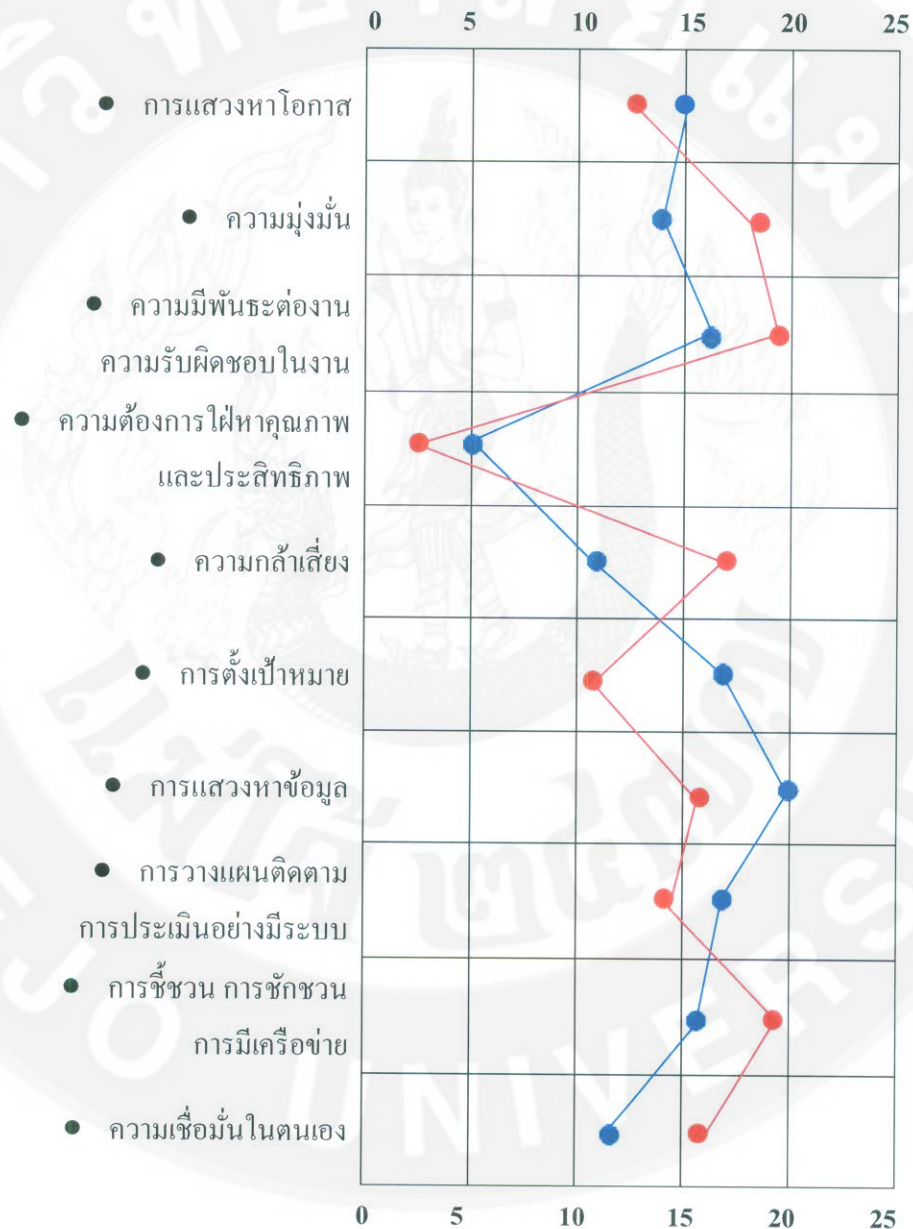

รูปภาพที่ 4.5: ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรสวนป่านครธรรม

4.1.2 คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์

คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ ได้ทำแบบประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการ เพื่อค้นหาจุดเด่นจุดด้อยในคุณลักษณะด้านต่างๆ ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 4.1: เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้ประกอบการของคุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่

หมายเหตุ :
————— = คุณกิตติ ปิยะ
————— = คุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการ (คุณกิตติ ปิยะ) มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการตามแบบประเมิน ดังนี้

1. ศักยภาพในการบรรลุถึงเป้าหมาย/ความมุ่งมั่น ได้แก่

- **การแสวงหาโอกาส** คือ มองหาโอกาสในการลงทุนใหม่และมองหาโอกาสในการได้ทรัพยากรมาที่จะสามารถนำมาใช้ในธุรกิจให้เกิดประโยชน์ได้ มีค่าคะแนนที่ 15
- **ความมุ่งมั่น** คือการทำทุกวิถีทางที่จะเอาชนะอุปสรรค พลิกาย หุ่่มเทเพื่อให้งานสำเร็จ ยึดมั่นกับการตัดสินใจของตนเอง มีค่าคะแนนที่ 14
- **รักษาคำมั่นสัญญา มั่นพระต้องงาน** รับผิดชอบเต็มที่ในงานของลูกค้า ดูแลพนักงานให้ทำงานเต็มที่มีคุณภาพ มีค่าคะแนนที่ 16
- **คำนึงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพ** คือการมีมาตรฐานและพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ มีค่าคะแนนที่ 5
- **ความกล้าเสี่ยง** คือการกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน หรือทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเป็นผลดีกับธุรกิจ แต่การทำสิ่งๆต่าง ๆ เหล่านั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีข้อมูลที่ดีพอเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น มีค่าคะแนนที่ 11

2. ศักยภาพด้านการวางแผน ได้แก่

- **การกำหนดเป้าหมาย** คือการกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง สามารถกำหนดเป้าหมายในระยะยาวได้ มีค่าคะแนนที่ 17
- **แสวงหาข้อมูล** คือการแสวงหาข้อมูลต่างๆ ทั้งคู่ค้า คู่แข่ง เพื่อนำมาปรับปรุงองค์กร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ส่วนตัวในการได้มาซึ่งข้อมูล มีค่าคะแนนที่ 20
- **มีการวางแผนและติดตามอย่างเป็นระบบ** คือการพัฒนาและใช้วิธีการที่เป็นขั้นตอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ประเมินผลทางเลือกต่าง ๆ และติดตามความก้าวหน้ารู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการต่างๆ มีค่าคะแนนที่ 17

3. ศักยภาพทางด้านอำนาจ ได้แก่

- **ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น / การมีเครือข่าย** คือการเชิญชวน/ชักชวนผู้อื่น มิตรภาพ กัลยาณมิตร ความจริงใจ และทักษะการใช้สัมพันธ์ภาพที่ดีให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีค่าคะแนนที่ 16
- **ความเชื่อมั่นในตนเอง** คือการมีความเชื่อมั่นในตนเองและเชื่อในความสามารถของตนเอง แสดงความเชื่อมั่นในความสามารถของตนที่จะเอาชนะงานที่ยากหรือท้าทาย มีค่าคะแนนที่ 12

เปรียบเทียบกับ คุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการตามแบบ ประเมิน ดังนี้

1. ศักยภาพในการบรรลุถึงเป้าหมาย/ความมุ่งมั่น ได้แก่

- **การแสวงหาโอกาส** คือ มองหาโอกาสในการลงทุนใหม่และมองหาโอกาสในการได้ ทรัพยากรมาที่จะสามารถนำมาใช้ในธุรกิจให้เกิดประโยชน์ได้ มีค่าคะแนนที่ 13
- **ความมุ่งมั่น** คือการทำทุกวิถีทางที่จะเอาชนะอุปสรรค พลิกกาย ทุ่มเทเพื่อให้งาน สำเร็จ ยึดมั่นกับการตัดสินใจของตนเอง มีค่าคะแนนที่ 18
- **รักษาคำมั่นสัญญา มีพันธะต่องาน** รับผิดชอบเต็มที่ในงานของลูกค้า ดูแลพนักงาน ให้ทำงานเต็มที่มีคุณภาพ มีค่าคะแนนที่ 19
- **คำนึงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพ** คือการมีมาตรฐานและพยายามทำทุกวิธีทาง เพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ มีค่าคะแนนที่ 3
- **ความกล้าเสี่ยง** คือการกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ทำในสิ่งที่ไม่มีใครเคยทำมาก่อน หรือ ทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเป็นผลดีกับธุรกิจ แต่การทำสิ่งๆต่าง ๆ เหล่านั้นต้องอยู่บน พื้นฐานของการมีข้อมูลที่ดีพอเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น มีค่าคะแนนที่ 17

2. ศักยภาพด้านการวางแผน ได้แก่

- **การกำหนดเป้าหมาย** คือการกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง สามารถ กำหนดเป้าหมายในระยะยาวได้ มีค่าคะแนนที่ 11
- **แสวงหาข้อมูล** คือการแสวงหาข้อมูลต่างๆ ทั้งลูกค้า คู่แข่ง เพื่อนำมาปรับปรุงองค์กร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ส่วนตัวในการได้มาซึ่งข้อมูล มีค่าคะแนน ที่ 16
- **มีการวางแผนและติดตามอย่างเป็นระบบ** คือการพัฒนาและใช้วิธีการที่เป็นขั้นตอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ประเมินผลทางเลือกต่าง ๆ และติดตามความก้าวหน้ารู้จัก ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการต่างๆ มีค่าคะแนนที่ 14

3. ศักยภาพทางด้านอำนาจ ได้แก่

- **ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น / การมีเครือข่าย** คือการเชิญชวน/ชักชวนผู้อื่น มิตรภาพ กัลยาณมิตร ความจริงใจ และทักษะการใช้สัมพันธ์ภาพที่ดีให้บรรลุวัตถุประสงค์ มี ค่าคะแนนที่ 19
- **ความเชื่อมั่นในตนเอง** คือการมีความเชื่อมั่นในตนเองและเชื่อในความสามารถของ ตนเอง แสดงความเชื่อมั่นในความสามารถของตนที่จะเอาชนะงานที่ยากหรือทำ ง่าย มีค่าคะแนนที่ 16

นอกจากนี้ ค่านิยม ยังเป็นความเชื่อต่อสิ่งต่างๆของบุคคลในสังคมที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ควรแก่การประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเองและสังคม โดยค่านิยมของบุคคลจะแฝงอยู่ภายใน ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกและเจตคติ จะสะท้อนให้เห็นความเป็นตัวตนและทำให้เราทราบถึงความเชื่อมโยงของสิ่งที่เรากำลังปฏิบัติกับตัวตนของเราว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร สำหรับค่านิยมของคุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ มีดังนี้

ตารางที่ 4.2: ตารางแจกแจงค่านิยมของคุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่

อำนาจ	ความสำเร็จ	ความสัมพันธ์	จิตวิญญาณ	ครอบครัว	อื่นๆ
4. ผู้นำในชุมชน	5. ร่ำรวย	6. ได้รับความเคารพนับถือ	7. ความสงบ	8. ครอบครัวที่มีความสุข	9. ภูมิปัญญาสูงส่ง
11. ผู้นำประเทศ	10. ความสำเร็จในงาน	1. ความรัก+ ความอบอุ่นจากเพื่อน	12. สุขภาพจิตดี	13. ชีวิตสมรสที่ประสบความสำเร็จ	14. ท่องเที่ยวรอบโลก
15. ผู้นำธุรกิจ	16. ความสำเร็จในอาชีพ	17. เป็นที่รักของลูกน้อง	18. มีเวลาศึกษาธรรมะ	19. มีเวลาให้ครอบครัว	20. ความสนุกสนาน
21. ผู้นำการเมือง	22. มีชื่อเสียง	23. ได้ช่วยเหลือผู้อื่น			24. ข้อมูลทุกอย่าง
	25. ความมั่นใจในตัวเอง	26. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า			27. ได้ทำงานที่ชอบ
	28. ไม่ทอดทิ้ง	3. ความจงรักภักดีของลูกน้อง			29. ความยุติธรรม
	2. มีบ้านที่สวยงาม และใหญ่โต				30. สุขภาพแข็งแรง

หมายเหตุ : ○ = คุณกิตติ ปิยะ ○ = คุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าค่านิยมประกอบด้วยหลายด้าน ได้แก่ ค่านิยมด้านอำนาจ ด้านความสำเร็จ ด้านความสัมพันธ์ ด้านจิตวิญญาณ ด้านครอบครัว และด้านอื่นๆ ซึ่งจะเห็นความเหมือนและความแตกต่างในค่านิยมระหว่างคุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อู่ โดยทั้งสองคนมีค่านิยมด้านอื่นๆมากที่สุด รองลงมาคือค่านิยมด้านจิตวิญญาณและด้านความสำเร็จ

4.1.3 ขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์

คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ์อยู่ กล่าวถึงขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ 4 ขั้นตอนดังนี้

- **ปรับสถานที่** คือต้องปรับพื้นที่ให้ดินพร้อมที่จะเพาะปลูก พลังงานไฟฟ้าที่บางส่วนมาจากกังหันวิดน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟ และเริ่มมีการนำแผงโซลาร์เซลล์เข้ามาใช้บ้างแล้ว และแหล่งน้ำสำหรับใช้ในสวนซึ่งต้องมีการขุดและกักเก็บน้ำไว้ใช้ในบ่อ แต่สถานที่แห่งนี้มีความชื้นดีว่ามีแหล่งน้ำอยู่ติดกับพื้นที่เพาะปลูก
- **การแบ่งโซน** คือในพื้นที่ประมาณ 60 ไร่ ได้มีการแบ่งโซนคือ โซนเพาะปลูก โซนที่อยู่อาศัย โซนปฏิบัติธรรม ให้เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน (รูปภาพที่ 4.6)

รูปภาพที่ 4.6: โครงการสวนป่านครธรรมในอนาคต

- **การลงมือเพาะปลูก** คือเพาะปลูกตามโซนที่ได้วางแผนไว้ โดยเริ่มต้นหาพืชที่เป็นอาหารในชีวิตประจำวันของครอบครัว โดยดูจากพืชพรรณที่หาได้เป็นพืชล้มลุกพืชที่สามารถรับประทานได้ในชีวิตประจำวัน พืชที่เป็นร่มเงาเพื่อสร้างความร่มรื่นในพื้นที่ โดยพืชที่สามารถนำผลผลิตมาจำหน่ายได้มีทั้งพืชล้มลุก พืชยืนต้น และพืชที่ใช้ระยะเวลายาวในการเก็บเกี่ยวผลผลิตสลับกันไปมาเพื่อไม่ให้ขาดรายได้ เช่น ชะอม สะเดา ถั่วฝักยาว ฝรั่ง มะนาว กล้าย ลูกหม่อน มะพร้าว ทุเรียน สวนยาง เป็นต้น
- **การสร้างสถานปฏิบัติธรรม** คือหลังจากที่ทำการเพาะปลูกไปได้จนสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตและนำออกจำหน่ายจนมีรายได้พอประมาณแล้ว จะเริ่มสร้างที่พักสำหรับผู้ที่ต้องการมาปฏิบัติธรรม ค่อยๆสร้างไปโดยคุณกิตติจะเป็นผู้ลงมือสร้างเองเนื่องจากตนเองเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการเป็นผู้ประกอบการ ได้ให้ความคิดเห็นในขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ดังนี้

- **ศึกษาข้อมูลทางด้านเกษตรอินทรีย์** ซึ่งผู้ประกอบการควรจะต้องมีความรู้ทางด้านเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง โดยอาจเข้าอบรมหรือฝึกฝนจากหน่วยงานต่างๆที่จัดขึ้นในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียง
- **ศึกษาสภาพแวดล้อม** ควรศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการดำเนินงานของเราในกรณีที่จะเป็นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงาน
- **พัฒนาพื้นที่** เป็นการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพื่อรองรับกับกิจกรรมต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยในขั้นตอนนี้ผู้ประกอบการอาจสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภาครัฐหรือสถานศึกษาเพื่อขอรับความช่วยเหลือต่างๆที่จะทำให้พื้นที่ได้รับการพัฒนามากที่สุด
- **สร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จัก** โดยทำกิจกรรมต่างๆให้เป็นที่รู้จักโดยใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด และทำให้เกิดรายได้เพื่อที่จะนำรายได้นั้นมาสร้างสถานปฏิบัติธรรม เช่น เปิดพื้นที่เพื่อรับคณะนักเรียนหรือคณะบุคคลใดๆเข้ามาทำกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกพืชผักเกษตรอินทรีย์ แล้วในระหว่างการทำกิจกรรมมีการเลี้ยงอาหารหรือผลไม้ที่เก็บเกี่ยวภายในพื้นที่ โดยคิดราคาที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกิจกรรมแตกต่างกันไป รวมถึงสร้างเครือข่ายและผูกมิตรกับผู้คน ชุมชน และสังคมรอบข้าง

- กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ต้องเฉพาะเจาะจงกลุ่มคนที่เข้ามาทำกิจกรรมที่สวนป่านครธรรมให้ชัดเจน เช่น คนที่ต้องการท่องเที่ยวแบบสร้างประสบการณ์ด้านต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น ต้องการรู้จักพืชพรรณที่หลากหลาย อาหารสุขภาพ หรือเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง
- ทำกิจกรรมหลายๆรูปแบบ ไม่เน้นเพียงแค่สถานปฏิบัติธรรมเพียงอย่างเดียว อาจพิจารณาให้เป็น Health Hub ควบคู่ไปกับสถานปฏิบัติธรรม โดยรักษาทั้งในเชิงจิตวิญญาณและในเชิงสุขภาพ อาจจัดในลักษณะของคอร์สนั่งสมาธิ แล้วมีการปรุงอาหารจากผลผลิตภายในพื้นที่เกษตรอินทรีย์ หรือเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ที่ได้จัดไว้ให้ โดยอาจเก็บเป็นค่าบำรุงสถานที่แทนการคิดราคาค่ากินอยู่ โดยกิจกรรมต่างๆนั้นจะไม่มี การทำลายสิ่งแวดล้อมใดๆ ทำให้ชาวบ้านมีงานทำ ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีรายได้

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการด้านกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ความคิดเห็นในขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ดังนี้

- **หาแรงบันดาลใจ** ผู้ประกอบการที่จะทำกิจการเพื่อสังคมนั้นมักจะมี แรงบันดาลใจหรือแนวคิดที่แตกต่างจากผู้ประกอบการทั่วไป ซึ่งแรงบันดาลใจนั้นมักมาจากความพลิกผันหรือเหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนในชีวิตที่ทำให้ตนเองก้าวพ้นมาได้ แล้วจึงอย่างช่วยเหลือผู้คน ชุมชน และสังคมโดยอาศัยความสามารถและความคิดของตนเอง
- **หาทุนทรัพย์** ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีทุนในการเริ่มต้นประกอบกิจการ อย่างน้อยมีบางส่วน แต่ที่สำคัญคือสามารถจัดสรรหรือจัดหาทุนมาเพิ่มในการดำเนินกิจการได้ด้วยวิธีการต่างๆ รวมถึงมีสินทรัพย์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจการด้วย เช่น ที่ดินหรือเครื่องจักรอุปกรณ์ต่างๆ
- **สร้างเครือข่าย** ผู้ประกอบการควรเป็นผู้ที่มีความกว้างขวาง รู้จักคนในแวดวงต่างๆ รู้จักการเข้าสังคม เพราะในการดำเนินธุรกิจเราจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากคนอื่นเพื่อให้สิ่งที่อยากทำนั้นบรรลุจุดหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายด้านเกษตรอินทรีย์ เพราะจะมีความซับซ้อนและละเอียดมากการการดำเนินธุรกิจประเภทอื่นๆ
- **วางแผน** ก่อนการลงมือหรือเริ่มต้นทำสิ่งใดๆก็ตาม ผู้ประกอบการควรมีการวางแผนล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบ ในแผนที่วางนั้นจะต้องแสดงถึงความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะทำ รวมถึงวางแผนเรื่องการหารายได้หรือคาดการณ์ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสิ่งต่างๆล่วงหน้าด้วย โดยในการวางแผนต้องคำนึงถึงผู้เกี่ยวข้องว่าได้รับผลกระทบอะไร

หรือไม่ โดยเฉพาะแผนการในการเพาะปลูกในระบบเกษตรอินทรีย์และเรื่องการทำ
กิจการเพื่อสังคม

- ลงมือทำ ในขั้นตอนนี้ผู้ประกอบการต้องเริ่มทำงานตามสิ่งที่ตนเองวางแผนไว้ ซึ่งอาจ
ไม่เป็นอย่างที่คิด หรืออาจมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้น อาจเกิดความผิดพลาดต่างๆ โดย
ผู้ประกอบการต้องเตรียมใจและเตรียมรับมือในการแก้ไขปัญหา ที่สำคัญต้องทำจิตใจ
ให้เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม ที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อการศึกษาคุณลักษณะผู้ประกอบการของกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ และขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

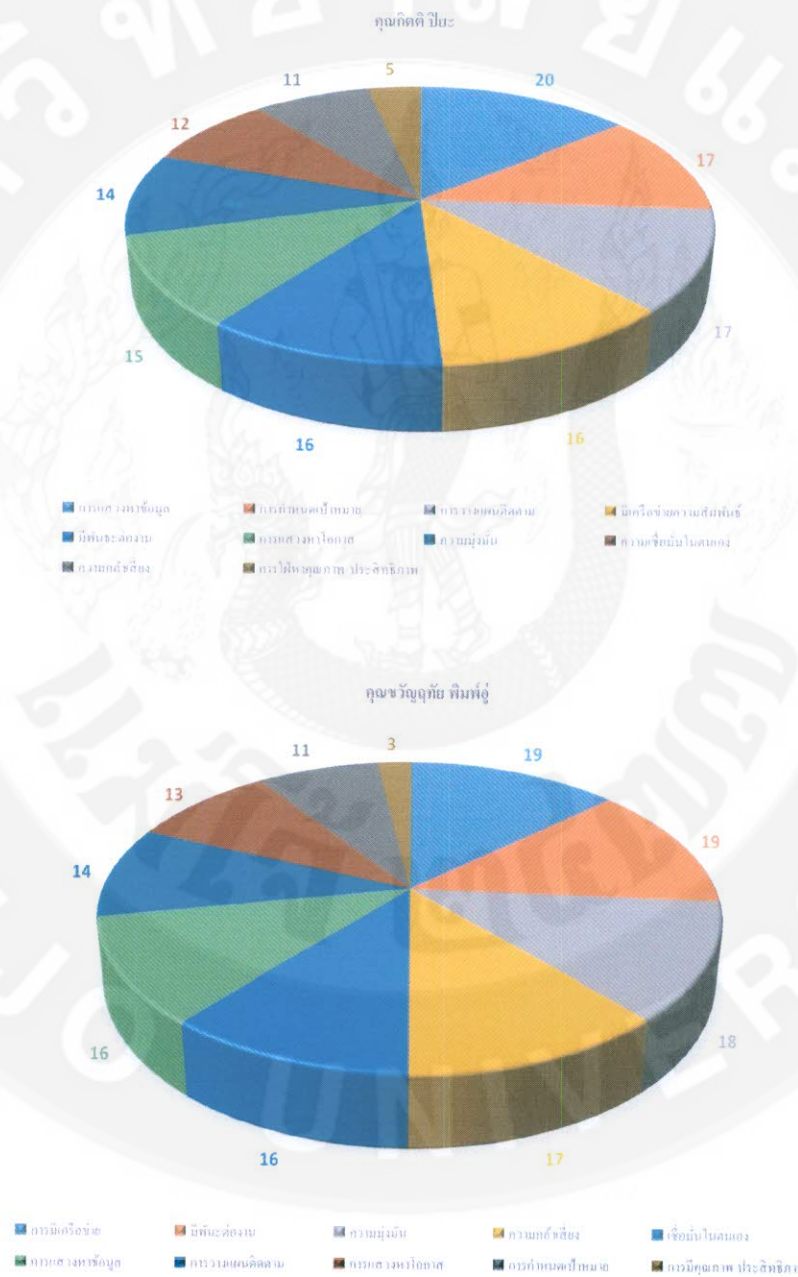
5.1.1. ภาพรวมสวนป่านครธรรม

สวนป่านครธรรมที่ตั้งอยู่เลขที่ 3/1 หมู่ 7 ต.คันไช้ อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก 65160 โดยมี คุณกิตติ ปิยะ และคุณขวัญฤทัย พิมพ้อ เป็นผู้บุกเบิกและดำเนินการพัฒนาตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2559 โดยมีความตั้งใจให้เป็นสวนที่เพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ และสมุนไพรปลอดสารพิษ ที่มีความพยายามในการสร้างและช่วยเหลือผู้คนและชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและอยู่ได้ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงไป แรงบันดาลใจที่สำคัญในการสร้างสวนป่านครธรรมนี้คือ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หรือรัชการที่ 9 ที่ทรงเป็นแบบอย่างในการพัฒนาพื้นที่ยากลำบากให้เจริญ โดยคุณกิตติและคุณขวัญฤทัยได้เริ่มเข้ามาพัฒนาที่ดินโดยการซื้อรถไถ อุปกรณ์และเครื่องมือทางการเกษตรที่จำเป็น จากสถานที่ที่เป็นดินแดงๆเป็นปรัก ไม่มีน้ำ ไม่มีไฟ แห้งแล้ง ค่อยๆพัฒนาจนกลายเป็นสวนที่เต็มไปด้วยพืชพรรณไม้ ปัจจุบันสวนป่านครธรรมสามารถเก็บเกี่ยวและจำหน่ายผลผลิตที่ปลูกภายในสวนนี้ เช่น ชะอม สะเดา ถั่วฝักยาว (ปัจจุบันเก็บขายได้วันละ 1 ตัน) และยาง ซึ่งป็นรายได้หลัก รวมถึงกำลังเริ่มปลูก ฝรั่ง มะนาว กัลยาดม ลูกหม่อน มะพร้าว ทุเรียน อีกด้วย ซึ่งพืชผลที่ได้นี้เกิดจากที่ผู้ประกอบการดูแลใช้แต่ปุ๋ยอินทรีย์ที่หมักเอง ไม่ได้ใช้สารเคมีแต่อย่างใด

5.1.2. คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการที่โดดเด่นที่สุดสำหรับผู้ประกอบการเพื่อสังคม ที่มีค่าคะแนนมากกว่าครึ่งหรือตั้งแต่ 12.5 ของคุณกิตติ ปิยะ ได้แก่ การแสวงหาข้อมูล รองลงมาคือ การกำหนดเป้าหมายและการวางแผนติดตาม การมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการมีพันธะต่อ

งาน และการแสวงหาโอกาส สำหรับคุณขวัญฤทัย พิมพ์อยู่ ได้แก่ การมีเครือข่ายความสัมพันธ์และมี พันธะต่องาน ความมุ่งมั่น ความกล้าเสี่ยง ความเชื่อมั่นในตนเองและการแสวงหาข้อมูล มากไปกว่า นั้น ผู้ประกอบการทั้งสองคนมีค่านิยมทางด้านจิตวิญญาณ ด้านความสำเร็จ และด้านอื่นๆมากกว่า ค่านิยมในการแสวงหาอำนาจ

รูปภาพที่ 5.1: คุณลักษณะผู้ประกอบการ

5.1.3. ขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์

จากความเห็นของผู้ประกอบการ ขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1). การปรับสถานที่ คือต้องปรับพื้นที่ให้ดินพร้อมที่จะเพาะปลูก พลังงานไฟฟ้าและแหล่งน้ำ 2). การแบ่งโซนให้เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน 3). การลงมือเพาะปลูกตามโซนที่ได้วางแผนไว้ และ 4). การสร้างสถานปฏิบัติธรรม

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการเป็นผู้ประกอบการ ได้ให้ความคิดเห็นในขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ควรมีดังนี้ 1). ศึกษาข้อมูลทางด้านเกษตรอินทรีย์ 2). ศึกษาสภาพแวดล้อม 3). การปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่เกษตรอินทรีย์ 4). สร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จัก 5). กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน 6). คิดค้นกิจกรรมหลายๆรูปแบบ

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการด้านกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ คือ 1). หาแรงบันดาลใจ 2). หาทุนทรัพย์ 3). สร้างเครือข่าย 4). วางแผน และ 5). ลงมือปฏิบัติตามแผน

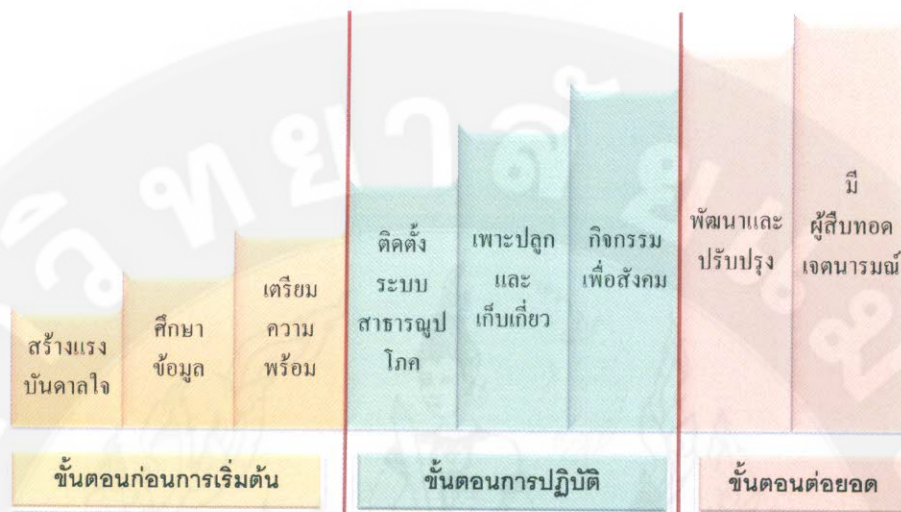
5.2 อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษา สวนป่านครธรรม มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการ และขั้นตอนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการที่โดดเด่นที่สุดสำหรับผู้ประกอบการเพื่อสังคม คุณกิตติปิยะ ได้แก่ การแสวงหาข้อมูล รองลงมาคือ การกำหนดเป้าหมายและการวางแผนติดตาม การมีเครือข่ายความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการมีพันธะต่องาน และการแสวงหาโอกาส ส่วนคุณลักษณะที่จำเป็นต้องพัฒนา ได้แก่ ด้านความมุ่งมั่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าเสี่ยง และการคำนึงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของงาน

สำหรับคุณขวัญฤทัย พิมพู่ คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการที่โดดเด่น ได้แก่ การมีเครือข่ายความสัมพันธ์และมีพันธะต่องาน ความมุ่งมั่น ความกล้าเสี่ยง ความเชื่อมั่นในตนเองและการแสวงหาข้อมูล ส่วนคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการที่ควรพัฒนาได้แก่ การวางแผนติดตามอย่างเป็นระบบ การแสวงหาโอกาส การกำหนดเป้าหมาย และการคำนึงถึงประสิทธิภาพและคุณภาพ มากไปกว่านั้น ผู้ประกอบการทั้งสองคนมีค่านิยมทางด้านจิตวิญญาณ ด้านความสำเร็จและด้านอื่น ๆ มากกว่าค่านิยมในการแสวงหาอำนาจ

ส่วนขั้นตอนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม สามารถนำมาอธิบายโดยใช้ภาพดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ 5.2: ขั้นตอนการเริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์

จากรูปภาพที่ 5.2 สามารถอธิบายได้ว่า ขั้นตอนการเริ่มต้นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลักดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ขั้นตอนก่อนการเริ่มต้น จะประกอบไปด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ได้แก่

- การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้ประกอบการที่จะทำกิจการเพื่อสังคมนั้นมักจะมี แรงบันดาลใจหรือแนวคิดที่แตกต่างจากผู้ประกอบการทั่วไป ซึ่งแรงบันดาลใจนั้นมักมาจากความพลิกผันหรือเหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนในชีวิตที่ทำให้ตนเองก้าวพ้นมาได้ แล้วจึงอย่างช่วยเหลือผู้คน ชุมชน และสังคม โดยอาศัยความสามารถและความคิดของตนเอง
- ศึกษาข้อมูล ทั้งทางด้านเกษตรอินทรีย์และสภาพแวดล้อม ซึ่งผู้ประกอบการควรจะต้องมีความรู้ทางด้านเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง โดยอาจเข้าอบรมหรือฝึกฝนจากหน่วยงานต่างๆที่จัดขึ้นในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียง รวมถึงศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการดำเนินงานของเราในการที่จะเป็นกิจการเพื่อสังคมด้านเกษตรอินทรีย์ รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่อาจจะส่งผลต่อการดำเนินกิจการ
- เตรียมความพร้อม เช่น การปรับสถานที่ให้ดินพร้อมที่จะเพาะปลูก ระบบสาธิตรูปโลก การแบ่งโซนพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน รวมถึงการเตรียมความพร้อมในเรื่องของเงินทุน แรงงาน เครื่องจักรอุปกรณ์ และวางแผนการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคม

ขั้นตอนที่ 2 : ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ ประกอบไปด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน ได้แก่

- ติดตั้งระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นให้มีความพร้อมและประหยัด เช่น ระบบน้ำบาดาลจากแหล่งธรรมชาติที่สามารถใช้ในพื้นที่ได้อย่างพอเพียง รวมถึงการใช้ไฟฟ้าจากโซลาร์เซลล์
- เพาะปลูกตามโซนที่ได้วางแผนไว้ โดยคำนึงถึงพืชพรรณที่หลากหลายและสามารถเก็บเกี่ยวและจำหน่ายได้ หลังจากที่ทำการเพาะปลูกไปได้จนสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตและนำออกจำหน่ายจนมีรายได้พอประมาณแล้ว จะเริ่มสร้างที่พักสำหรับผู้ที่ต้องการมาปฏิบัติธรรม
- ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางด้าน Health Hub ควบคู่ไปกับสถานปฏิบัติธรรม โดยรักษาทั้งในเชิงจิตวิญญาณและในเชิงสุขภาพ อาจจัดในลักษณะของคอร์สนั่งสมาธิ แล้วมีการปรุงอาหารจากผลผลิตภายในพื้นที่เกษตรอินทรีย์ หรือเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ที่ได้จัดไว้ให้ โดยอาจเก็บเป็นค่าบำรุงสถานที่แทนการคิดราคาค่ากินอยู่ โดยกิจกรรมต่างๆ นั้นจะไม่มีการทำลายสิ่งแวดล้อมใดๆ ทำให้ชาวบ้านมีงานทำ ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีรายได้ ต้องทำการเฉพาะเจาะจงกลุ่มคนที่จะเข้ามาทำกิจกรรมที่สวนป่านครธรรมให้ชัดเจน เช่น คนที่ต้องการท่องเที่ยวแบบสร้างประสบการณ์ด้านต่างๆด้วยตนเอง เช่น ต้องการรู้จักพืชพรรณที่หลากหลาย อาหารสุขภาพ หรือเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมถึงการสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มเป้าหมายและขยายออกไปยังกลุ่มต่างๆอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 3 : ขั้นตอนการต่อยอด ประกอบไปด้วยขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ได้แก่

- พัฒนาปรับปรุงกิจการ เป็นการพัฒนาเพื่อรองรับกับกิจกรรมต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยในขั้นตอนนี้ผู้ประกอบการอาจสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภาครัฐหรือสถานศึกษาเพื่อขอรับความช่วยเหลือต่างๆที่จะทำให้พื้นที่ได้รับการพัฒนามากที่สุด
- การสืบทอดเจตนารมณ์ เพื่อให้กิจการเพื่อสังคมยังคงอยู่ต่อไป อาจโดยบุตรหลานหรือบุคคลที่มีเจตนารมณ์เดียวกันที่ต้องการพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีเป็นมิตรกับธรรมชาติ

5.3. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการศึกษาต่อโดยผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาไปประยุกต์ใช้ให้เป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมให้มีความลึกซึ้งและสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งเป็นการขยายผลการศึกษาให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษาถึงการวางแผนธุรกิจสำหรับกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์
2. ควรมีการศึกษาถึงประเด็นอื่นๆ สำหรับกิจการเพื่อสังคมทางด้านเกษตรอินทรีย์ เช่น ประเด็นการจัดการความรู้ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหรือกิจการ และรวมถึงการพัฒนาผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันในตลาดได้

เอกสารอ้างอิง

- กรีนเน็ต. (2558ก). แนวทางเกษตรอินทรีย์. <http://www.greennet.or.th/article/86>. (12 ม.ค. 2562)
- กรีนเน็ต. (2558ข). หลักการเกษตรอินทรีย์. <http://www.greennet.or.th/article/1006>. (12 ม.ค. 2562)
- โกศล ดิสิทธธรรม. (2554). **องค์กรทำดีเพื่อสังคม: พลังสร้างสรรค์ธุรกิจยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: MGR 360.
- คณะผู้แทนไทยประจำประชาคมยุโรป. (2006). สร้างเยาวชนผู้ประกอบการ สร้างอนาคตยุโรป. <http://news.thaieurope.net/content/view/2000/222/>. (12 ม.ค. 2562)
- ชุกติกา โอภาสานนท์. (2543). **ก้าวสู่ความเป็นผู้ประกอบการ**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- ปราโมทย์ เจนการ. (2523). **การศึกษาอบรมกับความเป็นผู้นำประกอบการ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุสติ รุมาคม. (2540). **การบริหารธุรกิจขนาดย่อม (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: พิสิทธ์เซ็นเตอร์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2557). สกส. กระตุ้นรัฐออกกม.หนุน SE ยก ACTS เป็นแบบอย่างขับเคลื่อน. <http://www.manager.co.th/aspbin/PrintNews.aspx?NewsID=9570000145369> (20 ม.ค. 2562).
- แผนแม่บทสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553 – 2557. (2553). กรุงเทพฯ: สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ.
- รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (2561, พฤษภาคม 4). **ธุรกิจยึดจริยธรรมและธุรกิจที่ยั่งยืน (2) : แนวโน้มในประเทศไทย**. สืบค้นจาก <http://www.salforest.com/blog/ethical-biz-2>
- วฐู โรจนวงศ์. (2559). **การพัฒนาโมเดลสนับสนุนการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- วฐู โรจนวงศ์ และ อรพรรณ คงมาลัย. (2561). **การพัฒนาแนวทางสนับสนุนการดำเนินกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย Supporting Methods for Social Enterprise in Thailand**. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14 (1): 1-17

- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย. (2550). รายงานการวิจัยเรื่องความมีศักยภาพทางการตลาดและความเป็น
ผู้ประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ศึกษากิจการผลิต
และจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ทำหรือแปรรูป จากสมุนไพรในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทร โสภณ. (2558). การศึกษากรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย A Conceptual Study of Social Enterprise Development in Thailand. *วารสารสมาคม
 นักวิจัย* 20(2): 30-47.
- สถาปณารูปแห่งชาติ วาระปฏิรูปพิเศษ ๑ (2558). วิสาหกิจเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ
 สภาผู้แทนราษฎร.
- सानิตย์ หนูนิล. (2557). การวิเคราะห์องค์การประเภทกิจการเพื่อสังคม. *สังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17, 358-372.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. (2547). วิจัยวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัย
 ปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า.
- สตฤณี อาชวานันทกุล. (2014). กลไกใหม่ๆ สำหรับ “การเงินเพื่อสังคม” (จบ): การเติบโตของวงการ
 “การลงทุนอย่างยั่งยืน” (sustainable investment).
<https://thaipublica.org/2014/03/sustainable-investment/>
- อภิญา เอียดจ้อย. (2555). การบริหารธุรกิจภายใต้รูปแบบกิจการเพื่อสังคม (social enterprise).
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุษณีย์ จิตตะปาโล และนุตประวีณ์ เลิศกาญจนวดี. (2549). **ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ.**
 กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- อำนาจ ชีระวนิช. (2549). **ผู้ประกอบการ.** กรุงเทพฯ.
- Advertorial Team. (2018). คู่กับ 5 Social Enterprise สัญชาติไทยกับโอกาสพัฒนาธุรกิจเพื่อ
 เปลี่ยนแปลงสังคม. <https://thematter.co/sponsor/5-thai-social-enterprise/44458>. (22 เม.ย.
 2562)
- Bidet, E. & Eum, H. (2011). Social enterprise in South Korea: history and diversity. *Social
 Enterprise Journal*, 7(1), 69-85.
- Buiza, F 2012, Personal Entrepreneurial Characteristics (PECs) CEFE Methodology,
 Available from: <http://www.slideshare.net/fbuiza/personal-13280748>>
- Defourny, J. & Kim, S. (2011). Emerging models of social enterprise in Eastern Asia: a cross-
 country analysis. *Social Enterprise Journal*, 7(1), 86-111.

Deloitte, The business case for inclusive growth: Deloitte Global's inclusive growth survey report, January 2018.

Frese, M. (Ed.). (2000). Success and Failure of Microbusiness Owners in Africa: A Psychological Approach. Westport, Conn.: Quorum Books, Greenwood.

Galera, G. & Borzaga, C. (2009). Social enterprise: An international overview of its conceptual evolution and legal implementation. **Social Enterprise Journal**, 5(3), 210-228.

Global Sustainable Investment Alliance Review. (2015). [n.p].

Granados, M. L., Hlupic, V., Coakes, E., and Mohamed, S. (2011). Social enterprise and social entrepreneurship research and theory. *Social Enterprise Journal*, 7(3), 198-218.

Lewis, R., Hunt, P., and Carson, D. (2006). Social Enterprise and Communitybased Care: Is there a future for mutually owned organisations in community and primary care?. King's Fund, Great Britain: King's Fund.

Ruangkrit, S and Thechatakerng, P 2015, Characteristics of Community Entrepreneurs in Chiangmai, Thailand. **World Journal of Management** Vol. 6. No. 1, pp. 58 – 74

Social Enterprise UK: Fightback Britain: A report on the State of Social Enterprise Survey 2011. (2011). London: Social Enterprise UK.

2016 Global Sustainable Investment Review, (2017). http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2017/03/GSIR_Review2016.F.pdf (22 เม.ย.2562)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. แบบประเมินคุณลักษณะผู้ประกอบการ

ตอนที่ 1: กรุณาตอบคำถามโดยนำตัวเลขค่าระดับของตัวเลขมาเติมหลังข้อความต่อไปนี้

โดยที่ 5 = ตลอดเวลา 4 = ปกติ 3 = บางครั้ง 2 = น้อย 1 = ไม่เคย

ค่าระดับ

1. ฉันมองหาสิ่งที่จำเป็นต้องทำให้สำเร็จ
.....
2. เมื่อเผชิญกับปัญหาใดๆ ฉันใช้เวลานานในการหาคำตอบ
.....
3. ฉันทำงานเสร็จตรงเวลา
.....
4. ฉันรำคาญใจเมื่อทำงานได้ไม่ดี
.....
5. ฉันพึงพอใจสถานการณ์ที่ฉันสามารถควบคุมผลงานได้มากที่สุด
.....
6. ฉันชอบคิดถึงอนาคต
.....
7. เมื่อฉันเริ่มงานหรือโครงการใหม่ๆ ฉันรวบรวมข้อมูลมากมาย
.....
8. ฉันวางแผนโครงการใหญ่ๆ โดยแยกออกเป็นโครงการย่อยๆ
.....
9. ฉันหาคนสนับสนุนข้อเสนอแนะของฉัน
.....
10. ฉันมั่นใจในความสำเร็จในทุกสิ่งที่ทำ
.....
11. ฉันเป็นนักฟังที่ดีในการพูดคุยกับผู้อื่น
.....
12. ฉันทำสิ่งที่ต้องทำก่อนที่ผู้อื่นจะร้องขอ
.....
13. ฉันพยายามให้คนอื่นทำในสิ่งที่ฉันต้องการ
.....
14. ฉันรักษาสัญญา
.....
15. งานของฉันดีกว่าเพื่อนร่วมงาน
.....
16. ฉันจะไม่ลองทำสิ่งใหม่จนกว่าฉันจะมั่นใจว่าฉันประสบความสำเร็จ
.....
17. มันเป็นการเสียเวลาที่จะกังวลถึงสิ่งต่างๆ ในชีวิต
.....
18. ฉันแสวงหาคำแนะนำจากคนที่รู้เรื่องดีเกี่ยวกับงานของฉัน
.....
19. ฉันคิดถึงผลดีผลเสีย หรือวิธีการที่ต่างจากเดิมในการทำงานให้สำเร็จ
.....
20. ฉันไม่เสียเวลามากในการคิดถึงวิธีการที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่น
.....
21. เมื่อคนอื่นแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างจริงจัง ฉันจะเปลี่ยนจุดยืน
.....
22. ฉันเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง
.....
23. ฉันชอบแสวงหาโอกาสใหม่ๆ และงานที่ท้าทาย
.....

24. เมื่อมีอุปสรรคฉันจะพยายามทำงานจนสำเร็จ
25. ฉันยินดีที่จะทำงานของคนอื่น ถ้ามันจำเป็นเพื่อให้งานนั้นเสร็จทันเวลา
26. ฉันรู้สึกไร้ค่าเลยเมื่อฉันต้องเสียเวลา
27. ก่อนลงมือทำสิ่งใดฉันจะชั่งน้ำหนักระหว่างความสำเร็จกับความล้มเหลว
28. เมื่อฉันมีทิศทางของวิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจงมากเท่าไร ฉันก็จะประสบความสำเร็จมากเท่านั้น
29. ฉันลงมือทำโดยไม่ต้องเสียเวลารวบรวมข้อมูล
30. ฉันพยายามที่จะคิดว่าจะเกิดปัญหาอะไรบ้าง และพยายามวางแผนแก้ปัญหา
31. ฉันจะดึงบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาช่วยให้บรรลุเป้าหมาย
32. ฉันรู้สึกมั่นใจในความสำเร็จ เมื่อทดลองทำงานที่ยากและท้าทาย
33. ฉันเคยประสบความสำเร็จล้มเหลว
34. ฉันชอบทำกิจกรรมที่คุ้นเคยและกิจกรรมที่ฉันรู้สึกสบายๆ
35. เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหนักๆ ฉันจะเปลี่ยนไปทำอย่างอื่นทันที
36. เมื่อฉันทำงานให้คนอื่น ฉันจะพยายามเป็นพิเศษเพื่อให้เขาพอใจในผลงาน
37. ฉันไม่พอใจอย่างเต็มที่ในวิธีการทำงานและมักจะคิดหาวิธีที่ดีกว่า
38. ฉันทำในสิ่งที่เสี่ยง
39. ฉันวางแผนชีวิตอย่างชัดเจน
40. เมื่อรับทำโครงการให้ผู้อื่น ฉันจะซักถามจนสามารถเข้าใจความต้องการของเขาได้
41. ฉันชอบเผชิญกับปัญหา มากกว่าคาดการณ์ล่วงหน้า
42. ฉันคำนึงถึงวิธีแก้ปัญหาที่เป็นประโยชน์กับทุกคนเพื่อบรรลุเป้าหมาย
43. ฉันทำงานได้ดีมาก
44. มีบางโอกาสที่ฉันฉวยผลประโยชน์จากคนอื่น
45. ฉันพยายามทำอะไรใหม่ๆ และแตกต่างไปจากเดิม
46. ฉันพยายามหลายครั้งที่จะฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อไปสู่เป้าหมาย
47. ครอบครัวและชีวิตส่วนตัวของฉันสำคัญกว่าวันกำหนดส่งงาน
48. ฉันจะไม่หาทางเร่งรัดให้งานสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น ทั้งที่ทำงานและที่บ้าน
49. ฉันทำในสิ่งที่ผู้อื่นเห็นว่าเป็นงานเสี่ยง
50. ฉันให้ความสนใจในความสำเร็จระยะสั้นกับระยะยาวพอๆกัน

51. เพื่อส่งเสริมงานและโครงการ ฉันแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆหลายแห่ง
52. ถ้าฉันแก้ปัญหาด้วยวิธีใดวิธีการหนึ่งไม่สำเร็จ ฉันจะคิดหาวิธีอื่นๆ
53. ฉันสามารถโน้มน้าวคนที่หัวรุนแรงให้เปลี่ยนใจได้
54. ฉันยืนกรานอย่างแข็งขันในสิ่งที่ฉันตัดสินใจ แม้จะมีผู้คัดค้านอย่างรุนแรง
55. ฉันยอมรับในสิ่งที่ฉันไม่รู้

ตอนที่ 2: ให้นำตัวเลขค่าระดับคะแนนในตอนที่ 1 มาใส่ให้ตรงตามข้อที่วงเล็บไว้และทำการบวกลบให้ถูกต้อง

$$\dots + \dots + \dots - \dots + \dots + 6 = \dots \quad \text{การแสวงหาโอกาส}$$

(1) (12) (23) (34) (45)

$$\dots + \dots + \dots - \dots + \dots + 6 = \dots \quad \text{ความมุ่งมั่น}$$

(2) (13) (24) (35) (46)

$$\dots + \dots + \dots + \dots - \dots + 6 = \dots \quad \text{ความมีพันธะต่องาน}$$

(3) (14) (25) (36) (47) \text{ความรับผิดชอบในงาน}

$$\dots - \dots + \dots + \dots - \dots + 6 = \dots \quad \text{ความต้องการใฝ่หาคุณภาพ}$$

(4) (15) (26) (37) (48) \text{และประสิทธิภาพ}

$$\dots - \dots + \dots + \dots + \dots + 6 = \dots \quad \text{ความกล้าเสี่ยง}$$

(5) (16) (27) (38) (49)

$$\dots - \dots + \dots + \dots + \dots + 6 = \dots \quad \text{การตั้งเป้าหมาย}$$

(6) (17) (28) (39) (50)

$$\dots + \dots - \dots + \dots + \dots + 6 = \dots \quad \text{การแสวงหาข้อมูล}$$

(7) (18) (29) (40) (51)

$$\dots + \dots + \dots - \dots + \dots + 6 = \dots \quad \text{การวางแผนติดตาม}$$

(8) (19) (30) (41) (52) \text{การประเมินอย่างมีระบบ}

$$\dots - \dots + \dots + \dots + \dots + 6 = \dots \quad \text{การชี้ชวนหรือการชักชวน}$$

(9) (20) (31) (42) (53) \text{การมีเครือข่าย}

$$\dots - \dots + \dots + \dots + \dots + 6 = \dots \quad \text{ความเชื่อมั่นในตนเอง}$$

(10) (21) (32) (43) (54)

.....(รวมคะแนนที่ได้)

$$\dots - \dots - \dots - \dots + \dots + 18 = \dots$$

(11) (22) (33) (44) (55)

ตอนที่ 3: นำคะแนนรวมที่ได้ในตอนที่ 2 ในข้อ 11 22 33 44 และ 55 มาปรับปรุงโดยดูจากตารางปรับปรุงข้างล่างนี้

คุณสมบัติผู้ประกอบการ	คะแนนเดิม	การปรับปรุง	คะแนนที่ปรับปรุงแล้ว
การแสวงหาโอกาส			
ความมุ่งมั่น			
ความมีพันธะต่องาน ความรับผิดชอบในงาน			
ความต้องการใฝ่หาคุณภาพและประสิทธิภาพ			
ความกล้าเสี่ยง			
การตั้งเป้าหมาย			
การแสวงหาข้อมูล			
การวางแผนติดตาม การประเมินอย่างมีระบบ			
การซื่อสัตย์ การซื่อสัตย์ การมีเครือข่าย			
ความเชื่อมั่นในตนเอง			
คะแนนรวมที่ถูกต้อง			

ตอนที่ 4: ให้นำคะแนนที่ปรับปรุงแล้วในตอนที่ 3 มาแสดงเป็นกราฟเพื่อประเมินคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของท่าน

	0	5	10	15	20	25
• การแสวงหาโอกาส						
• ความมุ่งมั่น						
• ความมีพันธะต่องาน ความเป็นที่พึงพอใจในงาน						
• ความต้องการใฝ่หาคุณภาพและประสิทธิภาพ						
• ความกล้าเสี่ยง						
• การตั้งเป้าหมาย						
• การแสวงหาข้อมูล						
• การวางแผนติดตาม การประเมินอย่างมีระบบ						
• การซื้อชวณ การชักชวน การมีเครือข่าย						
• ความเชื่อมั่นในตนเอง						

ภาคผนวกที่ 2: การจัดอันดับค่านิยม

ภาคผนวกที่ 3: ตารางแจกแจงค่านิยม

(การแจกแจงค่านิยม)

Value Clarification

อำนาจ	ความสำเร็จ	ความสัมพันธ์	จิตวิญญาณ	ครอบครัว	อื่นๆ
4. ผู้นำในชุมชน	5. ร่ำรวย	6. ได้รับความเคารพนับถือ	7. ความสงบ	8. ครอบครัวที่มีความสุข	9. ภูมิปัญญาสูงส่ง
11. ผู้นำประเทศ	10. ความสำเร็จในงาน	1. ความรัก+ความอบอุ่นจากเพื่อน	12. สุขภาพจิตดี	13. ชีวิตสมรสที่ประสบความสำเร็จ	14. ท่องเที่ยวรอบโลก
15. ผู้นำธุรกิจ	16. ความสำเร็จในอาชีพ	17. เป็นที่รักของลูกน้อง	18. มีเวลาศึกษาธรรมะ	19. มีเวลาให้ครอบครัว	20. ความสนุกสนาน
21. ผู้นำการเมือง	22. มีชื่อเสียง	23. ได้ช่วยเหลือผู้อื่น			24. ข้อมูลทุกอย่าง
	25. ความมั่นใจในตัวเอง	26. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า			27. ได้ทำงานที่ชอบ
	28. ไม่หือดอย	3. ความจงรักภักดีของลูกน้อง			29. ความยุติธรรม
	2. มีบ้านที่สวยงาม และใหญ่โต				30. สุขภาพแข็งแรง

ภาคผนวกที่ 4: รูปภาพภายในสวนป่านครธรรม

